

Tevredenheid van ouders voor de start van passend onderwijs

ELS KUIPER

LISELOTTE DIKKERS

YOLANDE EMMELOT

GUUSKE LEDOUX

MET MEDEWERKING VAN

EDITH VAN ECK

EMINA VAN DEN BERG (SEO ECONOMISCH ONDERZOEK)

Tevredenheid van ouders voor de start van passend onderwijs

Nulmeting kortetermijnevaluatie passend onderwijs

ELS KUIPER

LISELOTTE DIKKERS

YOLANDE EMMELOT

GUUSKE LEDOUX

MET MEDEWERKING VAN

EDITH VAN ECK

EMINA VAN DEN BERG (SEO ECONOMISCH ONDERZOEK)

CIP-gegevens KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Kuiper, E.J., Dijkers, A.L.C., Emmelot, Y.W., Ledoux, G. m.m.v. Eck, E. van & Berg E. van den (SEO Economisch Onderzoek).

Tevredenheid van ouders voor de start van passend onderwijs. Nulmeting kortetermijnevaluatie passend onderwijs.

Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

(Rapport 934, projectnummer 20670)

ISBN 978-90-6813-994-5

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

Uitgave en verspreiding:

Kohnstamm Instituut

Plantage Muidergracht 24, Postbus 94208, 1090 GE Amsterdam

Tel.: 020-525 1226

www.kohnstamminstituut.uva.nl

Dataverwerking: Elion.nl

© Copyright Kohnstamm Instituut, 2015

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Samenvatting	3
1 Inleiding	5
1.1 Achtergrond van het onderzoek	5
1.2 Doelgroepen van het onderzoek	8
1.3 Leeswijzer	9
2 Oudertevredenheid in relatie tot passend onderwijs: een korte verkenning van de literatuur	11
3 Onderzoeksopzet	15
3.1 Operationalisering oudertevredenheid, instrumentontwikkeling	15
3.2 Dataverzameling en respons	18
3.3 Data-analyse	21
4 Resultaten	25
4.1 Kenmerken van respondenten	25
4.2 Tevredenheid van ouders: algemeen beeld	28
4.3 Tevredenheid van ouders: verschillen tussen groepen	33
4.4 Mening van ouders over (andere) kinderen in de klas die extra ondersteuning krijgen	39
4.5 Open vragenlijst	43
4.6 Relatie tussen oudertevredenheid en bureaucratie	44
4.7 Tot slot	45
5 Conclusies	49
5.1 Voornaamste bevindingen	49
5.2 Aandachtspunten voor vervolgmetingen	54
Literatuur	57
Bijlagen	59

Bijlage 1 Factoranalyses	59
Bijlage 2 Itemscores	61
Recent uitgegeven rapporten Kohnstamm Instituut	69

Voorwoord

In het voorjaar van 2014 heeft het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) opdracht gegeven om een vijftal nulmetingen passend onderwijs uit te voeren. Aanleiding daarvoor was de aanstaande invoering van de wet passend onderwijs in augustus 2014 en de wens van het Ministerie van OCW en de Tweede Kamer om de uitvoering van de wet goed te volgen in een reeks van monitoronderzoeken. Dat maakte het noodzakelijk om op de verschillende onderdelen een nulmeting uit te voeren over de situatie voorafgaand aan passend onderwijs, om vergelijking met de situatie na invoering van passend onderwijs mogelijk te maken.

Een van die metingen betreft een nulmeting oudertevredenheid, gericht op de tevredenheid van ouders (met en zonder een kind met extra ondersteuningsbehoeften) over verschillende aspecten van de leerlingenzorg op scholen voorafgaand aan passend onderwijs. De komst van passend onderwijs heeft gevolgen voor de rol en positie van ouders. Met deze nulmeting wordt de tevredenheid van ouders over de communicatie en informatievoorziening, signalering en feitelijke ondersteuning, relatie met school en de mate van partnerschap, en schoolkeuzeproces, de toewijzing en de plaatsing in kaart gebracht.

In dit onderzoeksrapport doen we verslag van deze nulmeting. Daaraan voorafgaand willen we graag de Landelijke Ouderraad, Balans (de landelijke vereniging van ouders van kinderen met ontwikkelingsstoornissen) en de MBO-raad bedanken voor hun bijdrage aan het onderzoek. Zij hebben kritisch

gekeken naar de ontwikkelde vragenlijst. Ook hebben beide ouderorganisaties ons de gelegenheid gegeven om ouders te attenderen op het onderzoek. Dit onderzoek was niet mogelijk geweest zonder alle ouders die de moeite hebben genomen om de vragenlijst in te vullen. Veel ouders hebben daarbij van de gelegenheid gebruik gemaakt om hun antwoorden toe te lichten. Dat maakte het mogelijk om de resultaten van het onderzoek te illustreren en soms te nuanceren of te verdiepen.

Samenvatting

In augustus 2014 is de wet passend onderwijs¹ ingegaan. Om passend onderwijs te kunnen evalueren zijn verschillende nulmetingen uitgevoerd die de stand van zaken bij de start van passend onderwijs in kaart brengen. Eén van de nulmetingen betreft de tevredenheid van ouders over de inrichting van het onderwijs voor kinderen met extra ondersteuningsbehoeften in de situatie vóór de invoering van passend onderwijs.

In deze nulmeting oudertevredenheid zijn vier aspecten (thema's) van oudertevredenheid onderzocht: (1) *communicatie en informatievoorziening*, (2) *signalering en feitelijke ondersteuning*, (3) *relatie met school en de mate van partnerschap* en (4) *schoolkeuzeprocess, de toewijzing en de plaatsing*. Ook zijn vragen gesteld over het oordeel van ouders over de aanwezigheid van leerlingen die extra ondersteuning krijgen in de klas van hun kind. Het onderzoek is uitgevoerd door middel van een online vragenlijst, met ruimte voor ouders om toelichting te geven op hun antwoorden.

Ongeveer 22.000 ouders zijn benaderd om deel te nemen aan dit onderzoek, verdeeld over het basisonderwijs, voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs en speciaal onderwijs. Er is onderscheid gemaakt tussen ouders met een kind waarvoor een indicatie-aanvraag is gedaan (indicatie-ouders), ouders met een kind dat extra ondersteuning kreeg zonder indicatie

¹ De officiële naam van de wet is als volgt: Wet van 11 oktober 2012 tot wijziging van enkele onderwijswetten in verband met een herziening van de organisatie en financiering van de ondersteuning van leerlingen in het basisonderwijs, speciaal en voortgezet onderwijs, voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs.

(ondersteuning-ouders) en reguliere ouders (ouders waarvan het kind geen extra ondersteuning nodig heeft). De kinderen hadden uiteenlopende etnische achtergronden. In totaal 1806 ouders hebben de vragenlijst ingevuld.

Over het algemeen zijn ouders over alle vier onderscheiden thema's behoorlijk tevreden, maar binnen elk thema is ook een gedeelte van de ouders ontevreden (maximaal 30%). Het meest tevreden zijn ouders over de *relatie met de school en de mate van partnerschap* (alle ouders) en over het *schoolkeuzeprocess* (indicatie-ouders). Ook tevreden, maar iets minder zijn ze over *communicatie en informatievoorziening* (alle ouders) en *signalering en feitelijke ondersteuning* (indicatie- en ondersteuning-ouders). Ouders die naar aanleiding van de indicatie een andere school voor hun kind hebben gezocht zijn ook overwegend tevreden met het schoolkeuzeprocess, de toewijzing en de plaatsing.

Ouders van kinderen in het speciaal onderwijs oordelen positiever dan ouders van kinderen in het regulier onderwijs. Binnen het regulier onderwijs zijn indicatie-ouders en ondersteuning-ouders meer tevreden dan reguliere ouders. Mbo-ouders zijn minder tevreden dan ouders met een kind in een andere onderwijssector, terwijl ouders met een kind in het speciaal onderwijs juist tevredener zijn dan ouders met een kind in een andere onderwijssector. Ten slotte zijn ouders met een hoog opleidingsniveau over het algemeen minder tevreden dan ouders met een laag opleidingsniveau.

Ouders vinden het over het algemeen goed dat kinderen die extra ondersteuning krijgen in het regulier onderwijs zitten. Dit geldt ook voor de reguliere ouders. Zij vinden dat de school er moet zijn voor alle kinderen en dat kinderen hierdoor leren omgaan met verschillen. Een heel klein deel van de ouders vindt het niet goed dat kinderen die extra ondersteuning krijgen in de klas van hun kind zitten, omdat de aandacht voor deze kinderen ten koste gaat van andere leerlingen, of omdat de sfeer in de klas er onder te lijden heeft. Bijna de helft van de responderende ouders weet overigens niet of er (andere) leerlingen in de klas van hun kind zitten die extra ondersteuning krijgen.

Het onderzoek naar oudertevredenheid zal in de komende jaren herhaald worden, om na te gaan in hoeverre de invoering van passend onderwijs van invloed is op de tevredenheid van ouders.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond van het onderzoek

In augustus 2014 is de wet passend onderwijs van kracht geworden. De wet markeert een nieuwe fase in het stelsel van voorzieningen en procedures die betrekking hebben op leerlingen met extra onderwijsbehoeften. Dit zijn leerlingen die door een beperking van enige aard of door andere belemmerende factoren extra steun of aandacht nodig hebben om zich in het onderwijs goed te kunnen ontwikkelen. Tot augustus 2014 was er voor deze leerlingen een stelsel van kracht met verschillende sporen, voor verschillende doelgroepen, en met veel landelijk vastgestelde regels over toelating tot voorzieningen en toewijzing van extra steun. Bezwaren tegen dit systeem waren onder meer dat het ondoorzichtig en omslachtig zou zijn (vooral voor ouders) dat verantwoordelijkheden niet helder geregeld waren, dat het kinderen te veel zou 'labelen' en dat het te kostbaar was.² Het nieuwe stelsel, onder de noemer passend onderwijs, moet zorgen voor kostenbeheersing, meer onderwijs op maat (afgestemd op behoeften van individuele leerlingen), meer 'thuisnabij' onderwijs (bij voorkeur opvang van leerlingen in het regulier en niet in het speciaal onderwijs), minder leerlingen die thuis zitten omdat een passend aanbod ontbreekt en minder bureaucratie. Centrale veranderingen die hiervoor moeten zorgen zijn vooral grotere autonomie voor de

² We geven hier geen uitputtend overzicht van alle bedoelingen van passend onderwijs en de knelpunten die het zou moeten oplossen. Wie daarover meer informatie zoekt kan terecht bij de publicaties van de Evaluatie- en Adviescommissie Passend Onderwijs. Zie www.ecpo.nl.

samenwerkingsverbanden passend onderwijs³ en zorgplicht voor schoolbesturen. De zorgplicht houdt in dat als ouders hun kind met extra onderwijsbehoeften aanmelden op een school en de school kan niet het gewenste passende aanbod leveren, de school (het schoolbestuur) er voor moet zorgen dat dit aanbod ergens anders (andere school in regulier of speciaal onderwijs) wel geboden kan worden. Dit moet voorkomen dat ouders moeten 'shoppen' om hun kind geplaatst te krijgen.

Met de komst van passend onderwijs verandert de positie van ouders van kinderen met extra ondersteuningsbehoeften. De bedoeling is dat het voor ouders beter wordt (niet meer 'shoppen' naar scholen, minder bureaucratie, meer deskundigheid in scholen, kortere lijnen), maar er zijn ook zorgen over mogelijke nadelen. Zo hebben ouders mogelijk wat minder inspraak in welke steun de school gaat bieden⁴ en kunnen ze niet meer steunen op landelijke criteria om de gewenste steun te verkrijgen. Ook is het denkbaar dat ouders in sommige regio's te maken krijgen met geringere mogelijkheden om hun kind in het speciaal onderwijs geplaatst te krijgen⁵. Daarentegen is de medezeggenschap van ouders binnen samenwerkingsverbanden in passend onderwijs weer helderder geregeld dan voorheen.

Voor passend onderwijs is een evaluatieprogramma opgezet. Onderdeel hiervan is de uitvoering van zogenoemde nulmetingen, om vast te stellen hoe de situatie was vóór het moment van de invoering van de wet op een aantal specifieke onderwerpen. Een van deze onderwerpen is de tevredenheid van ouders over het stelsel voor leerlingenzorg en de wijze waarop, indien nodig, hun kind extra ondersteuning krijgt. Door ook ná de invoering van passend onderwijs deze oudertevredenheid te meten, kan een beeld worden verkregen van de invloed van de ingezette veranderingen. Oudertevredenheid wordt

3 Regionaal opgezette samenwerkingsverbanden van scholen/schoolbesturen, afzonderlijk voor primair en voortgezet onderwijs, die onderling afspraken welk beleid ze voeren op het gebied van leerlingenzorg.

4 In het oude systeem was bijvoorbeeld een handtekening van ouders nodig onder het handelingsplan waarin de school weergeeft welke begeleiding ze gaan bieden. In het nieuwe systeem is het handelingsplan vervangen door een ontwikkelingsperspectief en de handtekening van de ouders is hiervoor niet meer verplicht, maar overleg met ouders over het ontwikkelingsperspectief is nu wel verplicht.

5 De samenwerkingsverbanden krijgen een vast budget op basis van het leerlingenaantal op de deelnemende scholen. Voor sommige regio's betekent dat minder geld dan vroeger. Mogelijk zal men daar de toegang tot relatief dure zorg willen gaan beperken.

gezien als één van de indicatoren voor het succes van passend onderwijs (ECPO, 2013).

In dit onderzoeksrapport doen we verslag van de nulmeting oudertevredenheid passend onderwijs. Deze is uitgevoerd door het Kohnstamm Instituut van de Universiteit van Amsterdam, in opdracht van het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO). Het NRO coördineert het evaluatieonderzoek passend onderwijs.

Vraagstelling

De vraag die in het onderzoek beantwoord moest worden is:

Hoe tevreden zijn ouders met en zonder kind(eren) met extra ondersteuningsbehoeften over verschillende aspecten van de leerlingenzorg op scholen, over de situatie waarin passend onderwijs nog niet is ingevoerd (het oude stelsel)?

Het onderzoek gaat dus nadrukkelijk nog niet over passend onderwijs. Het bevat derhalve geen informatie over hoe ouders oordelen over de hiervoor genoemde veranderingen die passend onderwijs voor ouders zou kunnen gaan inhouden. Latere metingen moeten daarop meer zicht geven. Het onderzoek gaat ook niet over hoe ouders momenteel over passend onderwijs denken. Eerder onderzoek heeft laten zien dat ouders nog weinig bij de voorbereidingen op passend onderwijs betrokken zijn en dat veel ouders behoefte hebben aan informatie over de gevolgen van passend onderwijs voor hun eigen kind (Stichting Ombudsman, 2011; Smeets e.a., 2013; Sardes, 2013; Van der Ploeg & Van Beek, 2014). Dat geldt ook voor ouders van kinderen zónder extra ondersteuningsbehoeften; zij willen niet alleen weten wat de school op dat gebied gaat doen, maar ook wat eventuele gevolgen voor hun kind kunnen zijn. Over dit onderwerp (meningen van ouders over passend onderwijs) is echter al voldoende bekend en dit is in dit onderzoek daarom niet meegenomen.

Bureaucratie

Zoals vermeld is één van de doelstellingen van passend onderwijs het terugdringen van bureaucratie. Dit komt voort uit kritiek op de lange en complexe indicatieprocedures bij het aanvragen van 'rugzakjes' en toelating van leerlingen tot speciaal onderwijs in het oude stelsel. Een beleidsverwachting van de invoering van passend onderwijs is dat de samenwerkingsverbanden lichtere en meer praktijkvriendelijke procedures

gaan ontwerpen voor de toewijzing van deze ‘zware zorg’. Dat zou ook voor ouders die dit type ondersteuning nodig hebben, moeten betekenen dat zij minder bureaucratie gaan ervaren. Daarnaast zijn er ook ouders met kinderen die ‘lichte zorg’ krijgen. Ook zij kunnen procedures als bureaucratisch ervaren, bijvoorbeeld rondom het opstellen van handelingsplannen, dossiervorming en overleg. Naar het onderwerp bureaucratie is een aparte nulmeting uitgevoerd. Daarin zijn zowel samenwerkingsverbanden als scholen als ouders betrokken. Over dit onderzoek is een afzonderlijk rapport verschenen, waarin dus ook ervaringen van ouders aan bod komen (Kuiper, Dijkers, Ledoux, van den Berg & Bos, 2015). In dit rapport gaat het derhalve alleen over de tevredenheid van verschillende groepen ouders over de wijze waarop scholen extra steun bieden aan leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften⁶. Wel gaan we in paragraaf 4.5 kort in op de samenhang tussen de uitkomsten van beide nulmetingen.

1.2 Doelgroepen van het onderzoek

De nulmeting richt zich op de volgende *groepen* ouders:

- Ouders van leerlingen met een indicatie voor extra ondersteuning in het basisonderwijs (po), voortgezet onderwijs (vo), speciaal onderwijs (so), voortgezet speciaal onderwijs (vso) en middelbaar beroepsonderwijs (mbo);
- Ouders van leerlingen zonder een indicatie, maar met extra ondersteuning in po, vo en mbo (bijvoorbeeld voor dyslexie);
- Ouders van kinderen die geen extra ondersteuning krijgen in po, vo en mbo;
- Ouders van kinderen die niet naar school gaan.

Onder een indicatie verstaan we een indicatie voor leerlinggebonden financiering (LGF; een ‘rugzakje’ in het regulier onderwijs of een plaats in het speciaal onderwijs) of een indicatie voor leerwegondersteuning of praktijkonderwijs. Leerwegondersteuning en praktijkonderwijs gelden alleen voor het voortgezet onderwijs. Ouders van leerlingen met een indicatie hebben met zekerheid een kind dat extra ondersteuning nodig heeft en het betreft in

⁶ Het onderwerp van onderzoek betreft dus ‘leerlingenzorg’. De vragen voor de ouders zijn daarop toegespitst. Het gaat hier niet om een meting van algemene oudertevredenheid, zoals scholen die vaak zelf (laten) uitvoeren.

de regel ook substantiële ondersteuning.

Daarnaast zijn er ouders van kinderen die eveneens extra steun krijgen, maar zonder specifieke indicatie. Het zal hier in de regel gaan om lichtere vormen van steun.

Ouders van kinderen die geen extra ondersteuning krijgen zijn ook in het onderzoek opgenomen, omdat zij ook een ‘partij’ zijn in het geheel van leerlingenzorg. Zij hebben belangen die strijdig kunnen zijn met die van ouders met kinderen die extra steun nodig hebben (Karsten, de Jong, Ledoux & Sligte, 2006) en het is dus van belang ook hun tevredenheid over dit onderwerp te meten.

Ten slotte zijn ouders van kinderen die niet naar school gaan onderscheiden als aparte categorie, omdat het denkbaar is dat deze ouders wel ondersteuning voor hun kind gehad hebben, maar het op een of andere manier niet gelukt is om het kind op (een) school te houden.⁷

Achtergrondkenmerken

Voor het onderzoek is het ook belangrijk om na te gaan of er verschillen zijn in tevredenheid die zouden kunnen samenhangen met achtergrondkenmerken van ouders, zoals opleidingsniveau en etnische herkomst. Van allochtone en laagopgeleide ouders is bekend dat ze minder zichtbaar zijn, minder vaak deelnemen aan ouderactiviteiten en zichzelf ook niet als gelijkwaardige partner van de onderwijsprofessionals zien (Karsten et al, 2006; Driessen & Smit, 2005; Emmelot, 2013; Sardes, 2013). Daarnaast weten we dat de onderwijsbetrokkenheid van ouders van kinderen in het po groter is dan die in het vo (Karsten et al, 2006). Ook is nagegaan of de tevredenheid van ouders eventueel samenhangt met de sekse van het kind.

1.3 Leeswijzer

In deze rapportage gaan we eerst kort in op wat er uit de literatuur bekend is over oudertevredenheid, in relatie tot aspecten die voor passend onderwijs en extra ondersteuning op school van belang zijn (hoofdstuk 2). Hierop baseren

⁷ Deze groep bestaat uit leerplichtigen die niet naar school gaan (de zogenoemde thuiszitters) of niet-leerplichtigen die werken. Het betrof weinig leerlingen. Meer informatie over deze groep is te vinden in paragraaf 4.1.

we onze keuze voor de thema's die we in het onderzoek hebben onderscheiden. In hoofdstuk 3 bespreken we de onderzoeksopzet, de instrumentontwikkeling, de dataverzameling en de data-analyse. Hoofdstuk 4 bevat de resultaten van het onderzoek. In het vijfde en laatste hoofdstuk geven we de conclusies weer van het onderzoek, zowel in termen van inhoudelijke bevindingen als met oog op gevolgen voor de vervolgmetingen.

2 Oudertevredenheid in relatie tot passend onderwijs: een korte verkenning van de literatuur

Voor het succes van passend onderwijs is de tevredenheid van ouders met betrekking tot de zorgplicht, de communicatie en informatie, de geboden ondersteuning en de aanwezigheid van kinderen met ondersteuningsbehoeften in een klas van belang. De Evaluatie- en Adviescommissie Passend Onderwijs (ECPO) noemt oudertevredenheid dan ook een belangrijke toetssteen voor passend onderwijs. Oudertevredenheid is op zichzelf geen beoogd effect van passend onderwijs, maar het is wel de bedoeling dat ouders met de invoering van passend onderwijs meer duidelijkheid krijgen over wat scholen kunnen bieden, makkelijker een plaats kunnen vinden voor hun kind en tevreden zijn over de eventuele extra ondersteuning die hun kind krijgt (ECPO, 2013).

In de onderhavige studie gaat het om de tevredenheid van ouders over het onderwijs aan leerlingen met extra ondersteuningsbehoefte, in de periode voorafgaand aan passend onderwijs. Van belang is te bepalen uit welke componenten dergelijk onderzoek naar oudertevredenheid zou moeten bestaan. Om deze componenten te kunnen onderscheiden, behandelen we hier kort de relevante literatuur. Voor meer uitgebreide informatie over wat al bekend is over ouders en kinderen met ondersteuningsbehoefte verwijzen we naar onderzoek van Sardes (2013),⁸ uitgevoerd in opdracht van de ECPO, waarin een afzonderlijke literatuurstudie over dit onderwerp is opgenomen. Deze heeft betrekking op de periode vóór de invoering van passend onderwijs

⁸ In het onderzoek van Sardes is ook empirisch geprobeerd vast te stellen hoe de tevredenheid is van ouders van leerlingen met en zonder extra ondersteuningsbehoeften. Vanwege de zeer lage respons is besloten deze nulmeting te herhalen.

en geeft dus een beeld van de rol en opvattingen van ouders in de oude situatie.

Uit deze studie komt in de eerste plaats naar voren dat *informatie aan en communicatie met* ouders van kinderen met speciale ondersteuningsbehoeften van groot belang zijn (zie ook Vergeer, Blok, Peetsma & Roede, 2004; Peetsma & Blok, 2007; Ledoux, Vergeer & Voncken, 2013). Ouders hebben vaak met veel instanties te maken en hebben behoefte aan heldere en eenduidige informatie over onder meer de indicatiestelling en de schoolkeuze. Ook willen ouders graag weten hoe het met hun kind gaat als het eenmaal op school zit en welke ontwikkeling hun kind doormaakt. Als factor die van invloed is op effectieve communicatie wordt door Sardes '*pedagogisch partnerschap*' genoemd: ouders willen zich serieus genomen voelen en willen dat de school interesse toont in de opvattingen van ouders. Veel ontevredenheid bij ouders heeft te maken met hun gevoel niet serieus genomen te worden. Ook uit onderzoek dat de invoering van passend onderwijs betreft (Gerritsen & Grafhorst, 2014) blijkt dat ouders vanaf het begin betrokken willen zijn als '*educatief partner*'. Zij willen weten wat ze van de school mogen verwachten op het punt van ondersteuning en ze willen ook hun eigen inzichten inbrengen over een goede ondersteuning voor hun kind.

Dat ouders de ondersteuning van hun kind zo belangrijk vinden, blijkt ook uit de zorg van ouders over de beschikbare motivatie en deskundigheid van leerkrachten wat betreft omgang met de verschillende groepen leerlingen en hun problematiek (Gerritsen & Grafhorst, 2014). Het belang van een goed en passend aanbod wordt ook genoemd in een recent onderzoek naar de ervaringen van ouders met toewijzing, plaatsing en ondersteuning van hun kind (Van Eck & Walraven, 2014). Inzet en deskundigheid van begeleiders/leraren wordt belangrijk gevonden. Daarbij wordt ook weer een gelijkwaardig *partnerschap* tussen ouders en school essentieel gevonden. Maar ook duidelijkheid over de rollen van de verschillende professionals (leerkrachten, ambulante begeleiders, etc.) en afstemming daartussen is belangrijk voor een goed aanbod (Sardes, 2013).

Uit Sardes (2013) blijkt ook het belang van het *proces van schoolkeuze, toewijzing en plaatsing* voor ouders. Ouders voelen zich daar onzeker over. Zij vinden het belangrijk om te weten welke begeleiding een school kan bieden: concrete informatie over *het aanbod aan extra ondersteuning* en de

mogelijkheid om vragen te kunnen stellen hierover, informatie te krijgen, zijn belangrijke zaken voor ouders (Vergeer, Felix & Veen, 2007; Van Eck & Walraven, 2014). *Informatie voor ouders en communicatie* worden ook in deze studies, waarin gesprekken met ouders zijn gevoerd, steeds weer genoemd. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt in communicatie en informatie over de ontwikkeling van het kind, informatie over het ondersteuningsaanbod en (door van Eck & Walraven) informatie over de invoering van passend onderwijs in het algemeen.

Vier componenten van oudertevredenheid

Op basis van de hier aangehaalde literatuur hebben we vier componenten onderscheiden die van belang zijn voor van tevredenheid van ouders over onderwijs aan kinderen met extra ondersteuningsbehoeften:

- (1) Tevredenheid over *communicatie en informatievoorziening*: dit betreft de kwaliteit en transparantie van de voorlichting over aanbod en procedures en de communicatie over de ontwikkeling van het kind.
- (2) Tevredenheid over de *signalering en feitelijke ondersteuning*: dit betreft het (vroegtijdig) signaleren dat er iets met een kind aan de hand is (en wat), het onderwijsaanbod, de geboden begeleiding en de samenwerking tussen alle *betrokken actoren*.
- (3) Tevredenheid over de *relatie met de school en de mate van partnerschap*: de mate waarin ouders zich gehoord en serieus genomen voelen en vertrouwen hebben in de school.
- (4) Tevredenheid over het *schoolkeuzeprocess, de toewijzing en de plaatsing*.

Zoals in de inleiding vermeld hebben we ervaringen met bureaucratie hier buiten beschouwing gelaten, omdat deze deel uitmaken van een ander nulmeting. Op zichzelf is dit natuurlijk ook een tevredenheidsaspect, relevant voor ouders die een kind met extra onderwijsbehoeften hebben. Er is voor gekozen alle informatie over dit onderwerp onder te brengen in het rapport over de nulmeting bureaucratie. In dit rapport over oudertevredenheid zijn de vier hierboven genoemde componenten de leidraad. Wel gaan we zoals gezegd aan het eind van de resultaten kort in op de samenhang tussen beide onderzoeken.

3 Onderzoeksopzet

3.1 Operationalisering oudertevredenheid, instrumentontwikkeling

Deze nulmeting heeft, zoals reeds vermeld, betrekking op de situatie vóór de invoering van passend onderwijs. Het doel is om met de resultaten van dit onderzoek in de toekomst te kijken hoe de oudertevredenheid zich ontwikkelt als gevolg van passend onderwijs. Dit betekent dat de situatie in het schooljaar 2013-2014 (of eerder indien een indicatieaanvraag in een voorgaand schooljaar plaatsvond) als uitgangspunt is genomen. In de communicatie met de respondenten is veelvuldig benadrukt dat de vragen over vorig jaar gingen.

De vier componenten van oudertevredenheid die in hoofdstuk 2 zijn onderscheiden zijn in dit onderzoek leidend. Voor het meten hiervan is een vragenlijst ontwikkeld, waarin elke component vertaald is naar (geoperationaliseerd is in) concrete vragen (items). De ambitie was om voor elke component een schaal te maken die dat aspect van oudertevredenheid meet. Andere variabelen die we meenemen in het onderzoek betreffen factoren die van invloed kunnen zijn op de mate van tevredenheid van ouders. Daarnaast vragen we ook naar achtergrondvariabelen om de respondentgroepen en respons nader te kunnen omschrijven. De volgende achtergrondvariabelen zijn in het onderzoek opgenomen:

- Regulier of speciaal onderwijs;
- Schooltype (po, vo, mbo, (v)so);
- Doelgroep (indicatie/extra ondersteuning/geen ondersteuning);
- Geslacht van het kind;
- Etnische herkomst van het kind;
- Opleidingsniveau van de ouders.

Bij het operationaliseren van de tevredenheidscomponenten zijn de volgende criteria gehanteerd:

- De items moesten zoveel mogelijk geschikt zijn voor herhaalde meting, dus zowel geschikt zijn voor de situatie voorafgaand aan als na invoering van passend onderwijs;
- Zoveel mogelijk identieke items voor ouders in verschillende schooltypen om de groepen onderling te kunnen vergelijken;⁹
- Niet te belastend voor ouders (compact en eenvoudig in te vullen);
- Motiverend voor ouders, door toevoeging van open vragen (ruimte om eigen ervaringen toe te lichten);
- Streven naar schaaltes in verband met analysemogelijkheden.

De mate van oudertevredenheid kan niet voor alle ouders op alle vier de componenten gemeten worden. Immers, niet alle kinderen hebben een indicatie of krijgen extra ondersteuning. De ouders van kinderen waarvoor dit niet het geval is, kunnen vanzelfsprekend geen oordeel geven over de feitelijke ondersteuning. Bovendien hebben ook niet alle kinderen waarvoor een indicatieaanvraag is gedaan te maken gehad met schoolkeuzevragen of -ervaringen. In de analyses om te komen tot schalen, hebben we dan ook onderscheid gemaakt tussen drie groepen:

- Ouders van een kind waarvoor in 2013 of eerder een indicatieaanvraag is gedaan én dat van school is veranderd naar aanleiding van de indicatie. Voor deze ouders zijn *alle componenten* van tevredenheid relevant;
- Ouders van een kind waarvoor in 2013 of eerder een indicatieaanvraag is gedaan (zonder schoolkeuzeconsequenties) óf ouders van een kind dat extra ondersteuning krijgt zonder indicatie. Voor deze ouders zijn de *componenten 1, 2 en 3* relevant;
- Ouders van een kind waarvoor in 2013 of eerder geen indicatieaanvraag is gedaan en dat ook geen extra ondersteuning krijgt, voor hen zijn alleen de *componenten 1 en 3* relevant.

Om tot schaaltes te komen is elke component geoperationaliseerd in verschillende items. Per item is ouders gevraagd aan te geven in hoeverre zij

⁹ De vragen binnen een component zijn qua formulering wel aangepast aan het schooltype.

hier tevreden over waren of, in het geval van voorgelegde stellingen, in hoeverre zij het ergens mee eens waren. Bijvoorbeeld:

- '[hoe tevreden bent u over] de informatie van de school over het aanbod voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben' (tevredenheid over *communicatie en informatievoorziening*)
- '[hoe tevreden bent u over] hoeveel begeleiding uw kind kreeg' (tevredenheid over de *feitelijke ondersteuning*)
- '[in hoeverre bent u het eens met] 'de school bood voldoende mogelijkheden om over mijn kind te praten' (tevredenheid over de *relatie met de school en de mate van partnerschap*)
- '[in hoeverre bent u het eens met] 'ik moest veel moeite doen om mijn kind op de school van mijn keuze geplaatst te krijgen' (tevredenheid over het *schoolkeuzeprocess*).

Alle items konden beantwoord worden op een 5-punts Likertschaal. Een enkele keer hadden ouders de mogelijkheid om 'niet van toepassing' aan te vinken (bijvoorbeeld bij het item 'Als ik een klacht had, werd deze op school serieus genomen', niet van toepassing betekent dan dat ouders geen klacht hebben gehad).

In de vragenlijst is ouders steeds gevraagd naar hun ervaringen met de school van het kind waar wie ze de vragenlijst ontvingen (zie daarvoor paragraaf 3.2). Daarbij is steeds aangegeven dat het ging om de situatie in het vorige schooljaar (of eerder).

De vragenlijst is vóór afname voorgelegd aan enkele deskundigen (onder meer van oudervereniging Balans en de Landelijke Ouderraad) en getest bij ouders uit de verschillende doelgroepen (onder meer bij allochtone ouders die het Nederlands niet volledig beheersten). Aan de hand van het commentaar is de vragenlijst enkele malen bijgesteld.

De nulmeting oudertevredenheid is om praktische redenen (deels dezelfde doelgroep en voorkomen van overbevraging) samengevoegd met de nulmeting bureaucratie. De nulmeting bureaucratie is tegelijkertijd uitgevoerd. Dat had tot gevolg dat de uiteindelijke vragenlijst uit twee onderdelen bestond, items gerelateerd aan ervaren bureaucratie en items gerelateerd aan oudertevredenheid. Over het gedeelte met betrekking tot bureaucratie wordt

gerapporteerd in het onderzoeksrapport Feitelijke en ervaren bureaucratie (Kuiper, Dijkers, Ledoux, van den Berg & Bos, 2015).

3.2 Dataverzameling en respons

Bij de dataverzameling is onderscheid gemaakt tussen verschillende groepen ouders. De groepen zijn:

- *Indicatie-ouders*: ouders met een kind in het po, vo, mbo en (v)so óf thuis (geen school) waarvoor in 2013 of eerder een indicatieaanvraag is gedaan voor leerlinggebonden financiering of voor leerwegondersteuning of praktijkonderwijs (alleen vo);
- *Ondersteuning-ouders*: ouders met een kind in het po, vo en mbo waarvoor geen indicatieaanvraag is gedaan, maar dat wel extra ondersteuning krijgt op school;
- *Reguliere ouders*: ouders met een kind in het po, vo en mbo óf thuis (geen school) waarvoor geen indicatieaanvraag is gedaan en dat ook geen extra ondersteuning krijgt op school.

De werving en dataverzameling hebben plaatsgevonden in combinatie met het onderdeel ouders van de nulmeting bureaucratie. DUO¹⁰ heeft voor dit onderzoek en het deelonderzoek bureaucratie een a-selectie (willekeurige) steekproef getrokken uit alle ouders in de genoemde schooltypen. Hierbij is de volgende verdeling aangehouden:

- 4000 leerlingen zonder indicatie uit het po in het huidige schooljaar;
- 4000 leerlingen zonder indicatie uit het vo in het huidige schooljaar;
- 6000 leerlingen uit het mbo (tot en met 22 jaar oud op 1 oktober 2014);¹¹
- 8000 leerlingen met een indicatie uit het jaar 2013 (po en vo).¹²

Er is dus geselecteerd op leerling, waarna de ouders van die leerlingen zijn benaderd voor het onderzoek. In Tabel 3.1 is te zien hoe de steekproef er uit

10 Dienst Uitvoering Onderwijs, de afdeling van het Ministerie van OCW die gegevens over leerlingen en scholen registreert, onder meer voor bekostigingsdoeleinden.

11 Deze leeftijdsgrens is aangehouden omdat het voor oudere mbo-deelnemers minder waarschijnlijk is dat hun ouders nog goed kunnen oordelen over het onderwijs aan hun kind en zij ook minder vaak nog thuis wonen.

12 Er zijn geen mbo-deelnemers met indicatie geselecteerd omdat de nulmeting bureaucratie (waarvoor deze groep vooral van belang is) geen betrekking heeft op het mbo.

zag en hoe de respons was. Bij het selecteren van leerlingen door DUO blijkt altijd een percentage leerlingen niet benaderd te kunnen worden. Dit kan bijvoorbeeld komen omdat de adresgegevens onbekend zijn of omdat mensen bij eerder onderzoek aan hebben gegeven niet meer mee te willen werken. In totaal zijn uiteindelijk 21271 ouders benaderd (de 729 leerlingen die niet benaderd konden worden, waren ongeveer gelijk verdeeld over de schooltypes).

Naar alle ouders is een schriftelijke uitnodiging verstuurd (op naam van hun kind, dat wil zeggen de geselecteerde leerling), met het verzoek deel te nemen aan het onderzoek. Ouders konden op een website met een inlogcode (in de brief opgenomen) toegang krijgen tot de internetvragenlijst. Wanneer ouders geen toegang hadden tot internet kon de vragenlijst telefonisch met een van de onderzoekers ingevuld worden. Hiervan is een paar maal gebruik gemaakt. Met deze manier van werving is door Van der Ploeg & Van Beek (2014) goede ervaring opgedaan bij het onderzoek naar de mening van ouders over passend onderwijs. In dat onderzoek werd bij de eerste meting een respons van 41% behaald en bij de tweede meting 29%. De dataverzameling hebben we daarom op een soortgelijke manier aangepakt. Vanwege de korte looptijd van het project en de hoge kosten kon in deze nulmeting echter niet worden gerappelleerd.

Omdat de dataverzameling van dit onderzoek bovendien moest plaatsvinden in een ongunstige periode (begin december - eind december), gingen we uit van een lagere respons dan in het onderzoek van Van der Ploeg & Van Beek. Om de respons toch zo hoog mogelijk te maken, is besloten om de vragenlijst ook openbaar beschikbaar te maken. De link naar deze vragenlijst is meerdere keren verspreid via sociale media (met name via Twitter, ook door OCW), in een nieuwsbrief en op de websites van oudervereniging Balans en de Landelijke Ouderraad. In deze berichten werd ook opgeroepen mee te werken aan het onderzoek wanneer men een brief had ontvangen.

Tabel 3.1 Steekproef en respons

Schooltype	Totale N steekproef per groep	N respons per groep	% respons t.o.v. steekproef	N open vragenlijsten	N steekproef + open vragenlijsten
SBO	2038	214	10.5	3	217
SO	1269	72	5.7	5	77
VSO	693	50	7.2	6	56
Praktijkonderwijs		14		0	14
Onbekend welke vorm van speciaal onderwijs		3		0	3
PO (1971 met indicatie)	5971	567	9.5	42	609
VO (2029 met indicatie)	6029	502	8.3	19	521
MBO	6000	261	4.4	3	264
Geen school		8		3	11
Anders		33		1	34
Onbekend				3	3
<i>Totaal</i>	<i>22000 (21271)</i>	<i>1724</i>	<i>7.8 (8.1)</i>	<i>85</i>	<i>1809</i>

De gemiddelde respons is met 8.1% laag. Bij de mbo-ouders verwachtten we dat de non-respons het hoogst zou zijn vanwege een in het algemeen lager opleidingsniveau, minder taalvaardigheid en grotere afstand tot hun kind (bijvoorbeeld omdat het kind meerderjarig is). Deze verwachting blijkt te kloppen (4.4%). Wat opvalt, is dat de respons binnen het so erg laag is (5.7%). Mogelijk zijn deze ouders minder geïnteresseerd in het onderzoek omdat ze denken dat passend onderwijs niet op hen betrekking heeft. Dit geldt ook voor het vso: hier is de respons hoger dan in het so, maar nog steeds laag. Ook de deelname aan de open vragenlijst is laag.

De respons wijkt sterk af van de respons van eerder onderzoek bij ouders naar passend onderwijs (Van der Ploeg & Van Beek, 2014). Hiervoor zijn verschillende verklaringen mogelijk: geen mogelijkheid tot rappel, het ongunstige moment in het jaar (feestdagen en vakantie), eventuele deelname aan eerder onderzoek naar passend onderwijs en het feit dat de vragenlijst betrekking had op vorig schooljaar. Bovendien spreekt dit onderzoek inhoudelijk vermoedelijk minder tot de verbeelding van ouders dan een onderzoek waarin ouders kunnen aangeven in hoeverre zij geïnformeerd zijn over en voorbereid zijn op passend onderwijs.

Hieronder laten we de respons per schooltype zien voor ouders van kinderen die een indicatieaanvraag hebben gedaan en ouders van kinderen die dat niet

hebben gedaan, maar waarvan de kinderen wel extra ondersteuning krijgen (zie Tabel 3.2). Het responspercentage van ouders met kinderen waarvoor een indicatieaanvraag is gedaan ten opzichte van de steekproef is 7.9% (zonder mbo, want daarvan was onbekend voor welke leerlingen een indicatieaanvraag is gedaan). Dat is vrijwel gelijk aan het algemeen responsgemiddelde. Ouders met een indicatie hebben dus niet vaker gerespondeerd dan andere ouders. Echter, dit getal gaat uit van het aantal indicaties zoals aangegeven door ouders. In sommige gevallen hebben de ouders aangegeven dat er geen indicatie heeft plaatsgevonden, terwijl het gaat om kinderen in het (v)so en praktijkonderwijs (waarvoor zo'n indicatie verplicht is). Na correctie hiervoor (dat wil zeggen toevoegen van deze ouders aan de groep indicatie-ouders), ligt het responspercentage van ouders met kinderen waarvoor een indicatieaanvraag is gedaan ten opzichte van de steekproef op 8.4%.

Tabel 3.2 Aantal leerlingen waarvoor een indicatieaanvraag is gedaan of dat extra ondersteuning krijgt naar schooltype

Schooltype	Indicatieaanvraag	Extra ondersteuning
SBO	120	49
SO	51 ^a	6
VSO	40 ^a	3
Praktijkonderwijs	6 ^a	1
PO	221	38
VO	188	34
MBO	31	23
Geen school	4	0
<i>Totaal</i>	<i>661</i>	<i>154</i>

^a Deze cijfers wijken af van de cijfers in Tabel 3.1 [steekproef en respons]. Niet alle ouders van kinderen in het (v)so of op het praktijkonderwijs weten kennelijk dat hun kind een indicatie heeft.

3.3 Data-analyse

Vergelijking respondenten gesloten en open vragenlijst

Om te kunnen bepalen of de gegevens uit de open vragenlijst (open werving) samengevoegd konden worden met die uit de gesloten vragenlijst (steekproefouders), is gekeken of de antwoorden van de beide responsgroepen overeen kwamen op de variabele 'tevredenheid over de relatie met de school en de mate van partnerschap'. Verondersteld zou immers kunnen worden dat vooral ouders die ontevreden zijn over het contact met de school de neiging

hebben om zelf het initiatief te nemen een vragenlijst in te vullen. Dat bleek inderdaad het geval: de respondenten van de open vragenlijst waren significant minder tevreden dan de respondenten van de gesloten vragenlijst. Voornamelijk ontevreden ouders hebben dus de open werving vragenlijst ingevuld. Bovendien waren de respondenten van de open vragenlijst hoger opgeleid dan de respondenten van de gesloten vragenlijst. Vanwege de onvergelykbaarheid van de groepen is besloten de open vragenlijst apart te analyseren. De resultaten van de open vragenlijst worden besproken in paragraaf 4.4.

Factoranalyse en analyse op betrouwbaarheid

Per tevredenheidscomponent is een factoranalyse uitgevoerd en is gekeken of de betreffende items op één factor laden.¹³ Bij elke factoranalyse zijn alleen de betreffende respondenten meegenomen, zoals beschreven in 3.1. Een factoranalyse wordt uitgevoerd om schalen van vragen te vormen. Uit alle factoranalyses kwam naar voren dat de vragen op één factor laden. Geen van de vragen viel buiten de gevonden factoren. De uitkomsten van de factoranalyse zijn te vinden in Bijlage 1. Vervolgens is de betrouwbaarheid van de schalen vastgesteld. Deze bleek voor alle schalen (zeer) goed te zijn.

Tabel 3.3 Betrouwbaarheid schalen

Schaal	Cronbach's alpha	N items
Tevredenheid over communicatie en informatievoorziening	.89	3
Tevredenheid over de feitelijke ondersteuning	.96	7
Tevredenheid over de relatie met de school en de mate van partnerschap	.97	10
Tevredenheid over het schoolkeuzeprocess	.73	4

13 Dit is gedaan per component en niet over de componenten heen, omdat het aantal ouders voor wie de betreffende component relevant is varieert, zie 3.1. Een analyse over de componenten heen bevat dan teveel missings.

Vervolganalyses

De vervolganalyses betreffen:

- Beschrijving van de kenmerken van de respondenten (o.a. gemiddelde leeftijd van de kinderen, geslacht, aantal toegekende indicaties en gemiddeld opleidingsniveau van de ouder). De leeftijd, het geslacht en de etnische achtergrond van de kinderen zijn afkomstig van gegevens van DUO;
- Beschrijving van de kinderen die niet naar school gaan;
- Verschillen in tevredenheid tussen po, vo, mbo en so;¹⁴
- Verschillen in tevredenheid tussen ouders met een kind in het regulier en speciaal onderwijs.
- Verschillen in tevredenheid tussen ouders met een kind waarvoor een indicatieaanvraag is gedaan (*indicatie-ouders*), met extra ondersteuning (*ondersteuning-ouders*) en zonder indicatie of extra ondersteuning (*reguliere ouders*);
- Verschillen in tevredenheid tussen ouders van jongens en meisjes;
- Verschillen in tevredenheid tussen ouders van autochtone, Westers allochtone en niet-Westers allochtone kinderen;
- Verschillen in tevredenheid tussen ouders met laag, gemiddeld en hoog opleidingsniveau;
- De meningen van ouders over (andere) kinderen die extra ondersteuning krijgen in de klas van hun kind. Hierbij is ook gekeken of er verschillen zijn tussen ouders met een kind waarvoor een indicatieaanvraag is gedaan of extra ondersteuning krijgt (*indicatie/ondersteuning-ouders*) en ouders zonder een van beide (*reguliere ouders*).

Deze verschillen zijn bekeken op schaalniveau en itemniveau. Dit betekent dat er zowel voor de totale schaal (zoals hierboven beschreven) is gekeken of er verschillen zijn, maar ook nog per item is gekeken of verschillen naar voren kwamen.

14 Tot het speciaal onderwijs rekenen we in dit onderzoek het speciaal onderwijs, speciaal basisonderwijs, voortgezet speciaal onderwijs en praktijkonderwijs. Praktijkonderwijs is geen speciaal onderwijs, maar gezien de populatie (veel leerlingen die extra ondersteuning krijgen) hebben we het voor dit onderzoek bij deze groep gevoegd. Er is geen verder onderscheid gemaakt naar schooltype binnen dit cluster. De soms kleine aantallen laten dit niet goed toe.

De antwoorden op de open vragen zijn per vraag geteld, en inhoudelijk onderzocht op hoofdlijnen, waarbij categorieën zijn gevormd. De lijnen die op die manier zichtbaar werden, zijn gebruikt om de resultaten van de kwantitatieve analyse aan te vullen.

4 Resultaten

4.1 Kenmerken van respondenten

We beschrijven hier de kenmerken van de respondenten in termen van:

- Geslacht, leeftijd en etnische achtergrond van de kinderen;
- Indicatieaanvraag gedaan (en al dan niet toegekend);
- Cluster/onderwijsvorm waarvoor de indicatie is gedaan;
- Schoolkeuze als gevolg van de indicatie, schoolplaatsing, geen school;
- Sekse, opleidingsniveau en geboorteland van de ouders.

Het gaat dus om kenmerken van de kinderen, kenmerken van de onderwijssituatie en kenmerken van de ouders.

Kenmerken van de kinderen

In dit onderzoek zijn in totaal 1724 ouders betrokken, van 1056 jongens en 668 meisjes. De oververtegenwoordiging van jongens is het gevolg van het feit dat jongens vaker leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften zijn. De gemiddelde leeftijd van de kinderen is 11.54 jaar. De verdeling van de leeftijden is te vinden in Tabel 4.1. De meerderheid van de kinderen heeft een autochtone achtergrond, maar ook ouders van westers allochtone en niet-westers allochtone kinderen hebben aan het onderzoek meegewerkt. De verdeling naar etnische achtergrond is te vinden in Tabel 4.2.

Tabel 4.1 Leeftijd van de kinderen op 1 oktober 2013

Leeftijd	Aantal (percentage)
4	113 (6.6%)
5	86 (5.0%)
6	87 (5.0%)
7	105 (6.1%)
8	121 (7.0%)
9	115 (6.7%)
10	119 (6.9%)
11	101 (5.9%)
12	110 (6.4%)
13	132 (7.7%)
14	125 (7.3%)
15	114 (6.6%)
16	135 (7.8%)
17	98 (5.7%)
18	52 (3.0%)
19	60 (3.5%)
20	27 (1.6%)
21	19 (1.1%)
22	5 (0.3%)

Tabel 4.2 Etnische achtergrond van de kinderen

Etnische achtergrond	Aantal (percentage)
Autochtoon	1490 (86.4%)
Westers allochtoon	92 (5.3%)
Niet-Westers allochtoon	142 (8.2%)

Kenmerken van de onderwijssituatie

Van de 1724 ouders die repondeerden, is in 661 gevallen voor het onderzochte kind een indicatieaanvraag gedaan (zie 3.3). Voor 18 kinderen is de indicatieaanvraag niet toegekend. De verdeling over de verschillende clusters/onderwijsvormen waarvoor een indicatieaanvraag is aangevraagd, staat in Tabel 4.3.

Tabel 4.3 Clusters/Onderwijsvorm waarvoor een indicatieaanvraag is gedaan

Gebied	Aantal
Cluster 1 (blinde en slechthorende kinderen)	0
Cluster 2 (dove en slechthorende kinderen en kinderen met spraak-taalproblemen)	79
Cluster 3 (moeilijk lerende en langdurig zieke kinderen en kinderen met een lichamelijke of meervoudige handicap)	133
Cluster 4 (kinderen met psychiatrische problemen of gedragsproblemen)	333
Leerwegondersteunend onderwijs (LWOO)	58
Praktijkonderwijs (PRO)	5 ^a
Weet ik niet	53
Totaal	661

^a Dit cijfer wijkt af van het cijfer in Tabel 3.1. Ouders van kinderen in het praktijkonderwijs weten wellicht niet allemaal dat hun kind een indicatie heeft.

Naar aanleiding van de indicatieaanvraag is bij 184 kinderen sprake geweest van een keuze tussen gewoon en speciaal onderwijs. Bovendien is voor 110 kinderen een (andere) school gezocht op basis van de indicatie. Van de leerlingen in het po, vo of so hebben 56 ouders meerdere scholen bezocht om het goede aanbod voor het kind te vinden. 25 ouders hebben op meerdere scholen geprobeerd het kind geplaatst te krijgen en zijn op een of meerdere scholen geweigerd (zie Tabel 4.4).

Van de leerlingen in het mbo zijn er vier geweigerd op een opleiding/school als gevolg van de indicatie. Bij een van deze vier is door de opleiding/school gezocht naar een andere opleiding.

Tabel 4.4 Aantal scholen (po, vo of so) dat een kind niet wilde plaatsen

Aantal scholen dat een kind weigerde	Aantal kinderen
1	17
2	6
3	2

Negen ouders van kinderen die vorig jaar niet naar school gingen hebben de vragenlijst ingevuld. Aan deze ouders is gevraagd wat de reden was dat er geen school gevonden kon worden voor het kind. Acht ouders vulden dit in. Eén ouder gaf aan dat geen enkele school het kind wilde opnemen. Andere redenen: het kind is met 18 jaar van school gegaan, het kind valt overal tussen en hoort

daarom in het regulier basisonderwijs, het kind was opgenomen in een psychiatrische jeugdcliniek, het kind werkt (twee keer genoemd), het kind loopt stage. Gevraagd is ook naar de belangrijkste reden dat een kind niet naar school gaat. Hier zijn twee antwoorden gegeven: het kind werkt en er is volgens de ouder een verkeerde diagnose gesteld (het kind past in geen enkel cluster).

Kenmerken van de ouders

Verreweg het grootste deel van de responderende ouders is vrouw (zie Tabel 4.5). De gemiddelde en hoge opleidingsniveaus zijn oververtegenwoordigd onder de respondenten. Bovendien is het grootste deel van de respondenten in Nederland geboren.

Tabel 4.5 Geslacht, opleidingsniveau en geboorteland van de ouder

Kenmerk		Aantal	Percentage
Geslacht (N = 1585)	Man	396	25.0
	Vrouw	1189	75.0
Opleidingsniveau (N = 1590)	Laag	109	6.9
	Gemiddeld	700	44.0
	Hoog	781	45.3
Geboorteland (N = 1575)	Nederland	1477	93.8
	Suriname	10	0.6
	Nederlandse Antillen	8	0.5
	Turkije	14	0.9
	Marokko	10	0.6
	Anders	56	3.6

4.2 Tevredenheid van ouders: algemeen beeld

Hier beschrijven we de resultaten van de meting van tevredenheid van ouders op de vier onderscheiden componenten, voor de totale groep ouders. Na dit algemene beeld gaan we in paragraaf 4.3 per component nader in op verschillen tussen groepen ouders.

Voor elke component van oudertevredenheid worden de gemiddelden van de schalen en van opvallende items besproken. Een hoge score betekent een hoge tevredenheid. De standaarddeviaties op alle schalen en items zijn tamelijk groot, wat duidt op behoorlijke verschillen in tevredenheid tussen ouders. In de tabellen zijn steeds de gemiddelde scores op de schaal en alle

onderliggende items opgenomen. In Bijlage 2 zijn de volledige scores per item te vinden; hiermee wordt een beter inzicht in de spreiding gegeven.

Communicatie en informatievoorziening

De gemiddelde tevredenheid over communicatie en informatievoorziening van ouders op deze schaal en de onderliggende items is te zien in Tabel 4.6. Hieruit blijkt dat ouders over het algemeen tamelijk tevreden zijn over de communicatie en informatievoorziening (gemiddelde = 3.35). Zij zijn voornamelijk tevreden over de informatie die zij van school kregen over hoe het ging met het kind. Meer dan 60% van de ouders is hier (heel erg) tevreden over, zoals te zien in Bijlage 2. Ook is hier te zien dat meer dan 25% van de ouders (helemaal niet) tevreden is over hoe gemakkelijk het was informatie te vinden over de aanpak van de school met betrekking tot leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben.

Tabel 4.6 Gemiddelde tevredenheid over communicatie en informatievoorziening van alle ouders

Schaal en item	Gemiddelde (1=zeer laag tot 5=zeer hoog)	Standaarddeviatie
Tevredenheid over communicatie en informatievoorziening	3.35	1.09
De informatie die u kreeg over hoe het ging met uw kind op school	3.68	1.22
De informatie van de school over het aanbod voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben	3.25	1.21
Hoe gemakkelijk het was informatie te vinden over de aanpak van de school met betrekking tot kinderen die extra ondersteuning nodig hebben	3.12	1.16

Signalering en feitelijke ondersteuning

In Tabel 4.7 zijn de gemiddelden en standaarddeviaties van oudertevredenheid over signalering en feitelijke ondersteuning te vinden. Indicatie-ouders en ondersteuning-ouders (alleen voor hen was dit van toepassing) zijn hier over het algemeen tamelijk tevreden over (gemiddelde = 3.41). Zij zijn het minst tevreden over de inschatting van de school wat er met hun kind aan de hand

was. In Bijlage 2 is te zien dat meer dan 30% van de ouders hier (helemaal niet) tevreden over was.

Tabel 4.7 Gemiddelde tevredenheid over de signalering en feitelijke ondersteuning van indicatie-ouders en ondersteuning-ouders

Schaal en item	Gemiddelde (1=zeer laag tot 5=zeer hoog)	Standaarddeviatie
Tevredenheid over de signalering en feitelijke ondersteuning	3.41	1.21
Het signaleren door de school dat er iets met uw kind aan de hand was	3.31	1.38
De inschatting van de school wát er met uw kind aan de hand was	3.18	1.38
De informatie die u kreeg over het aanbod aan extra ondersteuning voor uw kind	3.33	1.31
De aanpak van de school voor uw kind naar aanleiding van de indicatie	3.53	1.34
Hoeveel begeleiding uw kind kreeg	3.47	1.34
Hoeveel rekening de school hield met uw kind	3.51	1.38
Hoe de leerkracht/mentor en andere professionals op de school (intern begeleider, zorgcoördinator, ambulant begeleider etc.) samenwerkten	3.53	1.34

Relatie met school en de mate van partnerschap

De tevredenheid van ouders over de relatie met school en de mate van partnerschap is te vinden in Tabel 4.8. Gemiddeld genomen zijn ouders hier tevreden over (gemiddelde = 3.80). Twee gemiddelden vallen hierbij in extra positieve zin op: ouders wisten bij wie zij terecht konden met vragen of bij problemen en hebben gesprekken met de leerkracht of mentor als prettig ervaren. In Bijlage 2 is de verdeling per item te zien; daaruit blijkt dat er steeds een kleine groep ouders minder tevreden is. Het hoogste percentage 'minder tevreden' (circa 20%) zien we bij 'Ik werd goed op de hoogte gehouden van hoe het met mijn kind ging op school' en bij 'Er werd op tijd contact met mij opgenomen als er iets was met mijn kind'.

Tabel 4.8 Gemiddelde tevredenheid van alle ouders over de relatie met school en de mate van partnerschap

Schaal en item	Gemiddelde (1=zeer laag tot 5=zeer hoog)	Standaarddeviatie
Tevredenheid over de relatie met school en de mate van partnerschap	3.80	1.10
Ik werd goed op de hoogte gehouden van hoe het met mijn kind ging op school	3.65	1.29
Er werd op tijd contact met mij opgenomen als er iets was met mijn kind	3.67	1.39
De school bood voldoende mogelijkheden om over mijn kind te praten	3.81	1.20
Als ik een klacht had, werd deze op school serieus genomen	3.79	1.27
Ik voelde mij welkom op school	4.01	1.09
De school vroeg ook mijn mening over hoe het gaat met mijn kind	3.66	1.32
Informatie die ik gaf over mijn kind werd merkbaar gewaardeerd op school	3.93	1.20
Gesprekken met de leerkracht/mentor heb ik als prettig ervaren	4.12	1.13
Ik voelde me gehoord op school	3.85	1.27
Ik wist bij wie ik terecht kon met vragen of bij problemen	4.15	1.10

Schoolkeuzeprocess

Vragen over het schoolkeuzeprocess zijn alleen gesteld aan indicatie-ouders. Zij zijn tevreden over het schoolkeuzeprocess, zoals te zien is in Tabel 4.9 (gemiddelde = 3.74). Opvallend is dat zij aangeven weinig moeite te hebben hoeven doen om hun kind op een reguliere school geplaatst te krijgen. Daarentegen hebben ouders een stuk lagere score gegeven op de stelling dat de schoolkeuze als prettig en soepel is ervaren. Echter, ouders zijn ook hier gemiddeld genomen nog tevreden over. In Bijlage 2 is te zien dat bijna 15% van de ouders erg veel moeite had om hun kind op de school van hun keuze geplaatst te krijgen.

Tabel 4.9 Gemiddelde tevredenheid van indicatie-ouders waarbij het kind een schoolkeuze is gemaakt n.a.v. de indicatieaanvraag

Schaal en item	Gemiddelde (1=zeer laag tot 5=zeer hoog)	Standaarddeviatie
Tevredenheid over het schoolkeuzeproces	3.74	1.10
Ik moest niet veel moeite doen om mijn kind op een gewone school geplaatst te krijgen ¹⁵	4.10	1.42
Ik moest niet veel moeite doen om mijn kind op de school van mijn keuze geplaatst te krijgen	3.74	1.50
Ik werd als ouder niet van het kastje naar de muur gestuurd toen ik een school zocht voor mijn kind	3.98	1.41
Ik heb de schoolkeuze als prettig en soepel ervaren	3.22	1.43

Over de schoolkeuze is open gevraagd of ouders nog iets kwijt wilden over het zoeken naar een geschikte school of over de ervaringen met het zoeken van een geschikte school. Er kwamen respectievelijk 43 en 46 antwoorden (van in totaal 60 ouders). De meeste opmerkingen gingen over de tegenwerking van scholen (voornamelijk in het vo), de beperkte keuze in het aanbod van speciale scholen of juist over positieve ervaringen. Andere antwoorden betroffen de snelheid waarmee kinderen op een school geplaatst konden worden en hoe moeilijk het was een geschikte school te vinden. Ten slotte gingen enkele opmerkingen over de bureaucratie waar zij tegenaan liepen in het schoolkeuzeproces.

15 In de vragenlijst zijn de items in deze schaal zonder 'niet' voorgelegd. Ze zijn voor de analyses omgescoord.

Voorbeelden van antwoorden op de vragen “Wilt u nog iets kwijt over het zoeken van een geschikte school?” en “Wilt u over uw ervaringen met het zoeken van een geschikte school nog iets kwijt?”

Tegenwerking: *“We hadden geen keuze meer bij het zoeken van een andere school. De basisschool gaf aan: Voor ons is de grens bereikt. Uw zoon moet binnen korte termijn naar een andere school.”*

Beperkte keuze: *“Er valt weinig te zoeken. Er is namelijk veel te weinig plaats voor kinderen in vso havo en vwo.”*

Positieve ervaring: *“We hadden geluk met een goede school in de buurt, die mijn zoon direct aannam.”*

Snelheid: *“Eenmaal in het ‘juiste circuit’ en met behulp van een vast aanspreekpersoon vanuit het diagnostisch centrum liep een en ander soepel door en was er een heldere procedure en tijdpad.”*

Moelijk: *“Het vinden van een school binnen het reguliere onderwijs is een groot probleem gezien de beperkte kennis en mogelijkheden van de scholen.”*

Bureaucratie: *“Ik had het idee dat ik steeds hetzelfde aan het invullen was. En school was op een gegeven moment een deel van de papieren kwijt.”*

4.3 Tevredenheid van ouders: verschillen tussen groepen

Voor elke component van oudertevredenheid is gekeken of er significante verschillen¹⁶ zijn tussen bepaalde groepen. Dit is gedaan met behulp van verschiltoetsen (t-toetsen, F-toetsen en chi-square toetsen). Per schaal zal besproken worden welke verschillen zijn gevonden.

Communicatie en informatievoorziening

In Tabel 4.10 zijn de gemiddelden weergegeven van de verschillende groepen. Ouders van kinderen in het speciaal onderwijs blijken tevredener te zijn over de communicatie met en de informatievoorziening van de school dan ouders in het regulier onderwijs. De gemiddelde score van ouders van kinderen in het regulier onderwijs is lager dan de gemiddelde score van ouders van kinderen in het speciaal onderwijs.

¹⁶ Wanneer in deze paragraaf wordt gesproken over gevonden verschillen, zijn deze altijd significant ($p < .05$).

Ook is gekeken naar verschillen tussen indicatie-ouders, ondersteuning-ouders en reguliere ouders. Reguliere ouders zijn over het algemeen minder tevreden dan indicatie-ouders en ondersteuning-ouders.

Verschillen tussen leerlingen van verschillende schooltypes blijken ook te bestaan. Ouders van leerlingen in het mbo zijn minder tevreden over de communicatie en informatievoorziening dan andere ouders. Bovendien zijn ouders van mbo-leerlingen over het algemeen niet erg tevreden over de communicatie en informatievoorziening. Verder zijn ouders van leerlingen in het so juist tevredener dan andere ouders.

Tussen ouders van jongens en meisjes is geen verschil gevonden. Ouders van jongens en meisjes verschillen dus niet significant in hun tevredenheid over de communicatie en informatievoorziening. Ook tussen ouders van autochtone leerlingen, Westerse allochtone leerlingen en niet-Westerse allochtone leerlingen zijn geen verschillen gevonden. Ten slotte zijn wel verschillen gevonden tussen ouders met een verschillend opleidingsniveau. Ouders met een laag opleidingsniveau zijn over het algemeen tevredener dan ouders met een gemiddeld of hoog opleidingsniveau.

Tabel 4.10 Verschillen in tevredenheid over de communicatie en informatievoorziening

Vergelijking	Gemiddelde
Regulier/speciaal onderwijs ^a	
Regulier onderwijs	3.25
Speciaal onderwijs	3.73
Indicatie/ondersteuning/regulier ^a	
Indicatie-ouders	3.49
Ondersteuning-ouders	3.55
Reguliere ouders	3.20
Schooltypen ^a	
PO	3.39
VO	3.44
MBO	2.58
SO	3.73
Geslacht	
Jongen	3.34
Meisje	3.36
Etniciteit	
Autochtoon	3.33
Westers allochtoon	3.45
Niet-Westers allochtoon	3.46
Opleidingsniveau ^a	
Laag	3.68
Gemiddeld	3.33
Hoog	3.31

^a *Significante verschillen*

Signalering en feitelijke ondersteuning

De gemiddelden van de groepen die met elkaar zijn vergeleken, zijn te vinden in Tabel 4.11. Het verschil in tevredenheid over signalering en feitelijke ondersteuning tussen ouders van kinderen in het regulier en speciaal onderwijs is significant. Ouders van kinderen in het speciaal onderwijs zijn hier meer tevreden over dan ouders van kinderen in het reguliere onderwijs. Er is geen significant verschil tussen indicatie-ouders en ondersteuning-ouders. Ondersteuning-ouders zijn over het algemeen ontevreden, en minder tevreden dan ouders van kinderen waarvoor een indicatieaanvraag is gedaan. Ouders van kinderen in verschillende schooltypes verschillen ook in hun tevredenheid. Ouders van leerlingen in het mbo zijn een stuk minder tevreden

dan ouders van leerlingen in het po, vo en so. Tussen ouders van kinderen in het po, vo en so zijn geen verschillen gevonden.

Ouders van jongens en meisjes verschillen niet in de tevredenheid over signalering en feitelijke ondersteuning. Ook tussen ouders van autochtone en Westerse en tussen ouders van autochtone en niet-Westerse leerlingen zijn geen verschillen gevonden¹⁷. Ten slotte zijn wel significante verschillen gevonden tussen ouders met verschillende opleidingsniveaus. Laag opgeleide ouders zijn meer tevreden over de signalering en feitelijke ondersteuning dan hoog opgeleide ouders.

Tabel 4.11 Verschillen in tevredenheid over de signalering en feitelijke ondersteuning

Vergelijking	Gemiddelde
Regulier/speciaal onderwijs	
Regulier onderwijs	3.34
Speciaal onderwijs	3.57
Indicatie/ondersteuning ^a	
Indicatie-ouders	3.41
Ondersteuning-ouders	2.42
Schooltypen ^a	
PO	3.52
VO	3.30
MBO	2.56
SO	3.57
Geslacht	
Jongen	3.43
Meisje	3.37
Etniciteit	
Autochtoon	3.40
Westers allochtoon	3.46
Niet-Westers allochtoon	3.58
Opleidingsniveau ^a	
Laag	3.75
Gemiddeld	3.46
Hoog	3.31

^a *Significante verschillen*

17 De groepen Westerse en niet-Westerse allochtonen waren te klein om met elkaar te vergelijken.

Relatie met school en de mate van partnerschap

In Tabel 4.12 zijn de gemiddelden van de verschillende groepen te vinden. Ouders van kinderen in het reguliere onderwijs blijken minder tevreden te zijn dan ouders van kinderen in het speciaal onderwijs over de relatie die zij met de school hebben. Ook zijn verschillen in tevredenheid gevonden tussen indicatie-ouders, ondersteuning-ouders en reguliere ouders. Reguliere ouders zijn minder tevreden dan indicatie-ouders en ondersteuning-ouders. Wanneer ouders van kinderen op schooltype worden vergeleken in hun tevredenheid over de relatie met school en de mate van partnerschap, blijken ook verschillen te bestaan. Ouders van leerlingen op het mbo zijn significant minder tevreden dan de ouders van leerlingen in het po, vo en so. Bovendien zijn ouders van leerlingen in het so significant tevredener dan ouders van leerlingen in het vo. Tussen ouders van jongens en meisjes is geen verschil gevonden in tevredenheid over de relatie met school en de mate van partnerschap. Ook tussen ouders van autochtone, Westerse allochtonen en niet-Westerse allochtone leerlingen en tussen ouders met een verschillend opleidingsniveau zijn geen verschillen gevonden.

Tabel 4.12 Verschillen in tevredenheid over de relatie met school en de mate van partnerschap

Vergelijking	Gemiddelde
Regulier/speciaal onderwijs ^a	
Regulier onderwijs	3.72
Speciaal onderwijs	4.10
Indicatie/ondersteuning/regulier ^a	
Indicatie-ouders	3.90
Ondersteuning-ouders	3.93
Reguliere ouders	3.67
Schooltypen ^a	
PO	3.91
VO	3.79
MBO	2.89
SO	4.10
Geslacht	
Jongen	3.84
Meisje	3.74
Etniciteit	
Autochtoon	3.80
Westers allochtoon	3.80
Niet-Westers allochtoon	3.87
Opleidingsniveau	
Laag	3.97
Gemiddeld	3.83
Hoog	3.76

^a *Significante verschillen*

Schoolkeuzeprocess

Een kleine groep ouders heeft een schoolkeuze moeten maken naar aanleiding van de indicatie. Deze groep was te klein om vergelijkingen tussen verschillende groepen ouders te maken. Hierdoor kunnen we geen uitspraken doen over mogelijke verschillen die bestaan tussen ouders van kinderen op het reguliere en speciaal onderwijs, op verschillende schooltypen, met verschillende etnische achtergronden en tussen ouders van jongens en meisjes en een verschillend opleidingsniveau. De gemiddelden van de afzonderlijke groepen zijn weergegeven in Tabel 4.13.

Tabel 4.13 Verschillen in tevredenheid over het schoolkeuzeproces

Vergelijking	Gemiddelde
Regulier/speciaal onderwijs	
Regulier onderwijs	3.90
Speciaal onderwijs	3.63
Schooltypes	
PO	3.89
VO	3.94
MBO	3.85
SO	3.63
Geslacht	
Jongen	3.71
Meisje	3.80
Etniciteit	
Autochtoon	3.77
Westerse allochtoon	4.33
Niet-Westerse allochtoon	3.04
Opleidingsniveau	
Laag	2.75
Gemiddeld	4.02
Hoog	3.62

4.4 Meningen van ouders over (andere) kinderen in de klas die extra ondersteuning krijgen

Voor de ontwikkelingen in passend onderwijs is relevant hoe ouders in het regulier onderwijs oordelen over de aanwezigheid van kinderen met extra ondersteuningsbehoeften in de klas. Het aantal leerlingen met extra ondersteuningsbehoefte in het reguliere onderwijs kan vanwege passend onderwijs gaan toenemen. Als daarvoor bij ouders geen draagvlak is, kan dit een probleem vormen. We hebben daarom aan de ouders gevraagd of er (andere) kinderen in de klas van hun kind zitten die extra ondersteuning krijgen. Van ouders in het reguliere onderwijs geven 611 ouders (47.8%) aan dat er een of meer (andere) kinderen in de klas van hun kind zitten die extra ondersteuning krijgen, terwijl 110 ouders (8.6%) aangeven dat dit niet zo is. 557 ouders (43.6%) weten niet of er (andere) kinderen in de klas van hun kind zitten die extra ondersteuning krijgen.

Aan alle ouders die aangaven dat er een (ander) kind in de klas van hun kind zit dat extra ondersteuning krijgt, is gevraagd wat zij daarvan vinden. In Tabel 4.14 staan de reacties van ouders. De grote meerderheid vindt het goed dat er kinderen die extra ondersteuning krijgen in de klas van hun kind zitten. Ouders vinden dat de school er moet zijn voor alle leerlingen en dat kinderen hierdoor ook leren omgaan met verschillen. Slechts een klein deel vindt dat het niet goed is, omdat de aandacht voor deze kinderen ten koste gaat van andere leerlingen (5,7%) of omdat de sfeer in de klas er onder te lijden heeft (2,2%).

Er was ook de mogelijkheid om andere meningen te geven over wat ouders vinden van de aanwezigheid van een (ander) kind in de klas van hun kind dat extra ondersteuning krijgt. Ouders met kinderen op een reguliere school zijn behoorlijk genuanceerd: er moet een redelijke balans zijn tussen leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben en andere leerlingen, en het is ook afhankelijk van de problematiek (de ernst, de 'passendheid' in de klas), de groepsgrootte, de kwaliteit van de leraar en de extra begeleiding die beschikbaar is. Maar in beginsel vinden de meeste ouders het geen probleem en juist goed als er leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben in de klas zitten. Er zijn ook wel ouders die minder goede ervaringen hebben en het dus 'niet goed' vinden, omdat de leraar helemaal geen tijd heeft om extra aandacht te geven aan een kind dat extra ondersteuning nodig heeft.

Tabel 4.14 Mening van ouders over de aanwezigheid van (andere) kinderen die extra ondersteuning krijgen in de klas van hun kind

	Aantal ouders	Percentage
Goed, de school moet er zijn voor alle kinderen	213	35.4
Goed, zo leren kinderen omgaan met verschillen	265	44.1
Niet goed, de aandacht voor deze kinderen gaat ten koste van de andere kinderen	34	5.7
Niet goed, deze kinderen hebben een negatieve invloed op de werksfeer in de klas	13	2.2
Anders	76	12.6

Wanneer naar verschillen tussen ouders wordt gekeken, blijkt dat indicatie/ondersteuning-ouders en reguliere ouders op dit punt wel significant van mening te verschillen. Zoals te zien is in Tabel 4.15, zijn indicatie/ondersteuning-ouders positiever over de aanwezigheid van deze

kinderen in de klas dan reguliere ouders. Indicatie/ondersteuning-ouders vinden vaker dat de school er moet zijn voor alle kinderen dan reguliere ouders. Reguliere ouders vinden het vaker 'niet goed' dat er kinderen die extra ondersteuning nodig hebben in de klas van hun kind zitten, dan indicatie/ondersteuning-ouders. Reguliere ouders vinden vaker dat de aandacht voor zorgleerlingen ten koste gaat van de aandacht voor andere leerlingen in de klas. Onderzocht is ook of deze vraag verschillend is beantwoord door ouders van leerlingen op verschillende schooltypes. Hier blijken geen verschillen tussen te zijn.

Tabel 4.15 Aantal ouders (percentages) per antwoord op de vraag wat zij van de aanwezigheid van (andere) leerlingen vinden die extra ondersteuning krijgen in de klas van hun kind

	Goed, de school moet er zijn voor alle kinderen	Goed, zo leren kinderen omgaan met verschillen	Niet goed, de aandacht voor deze kinderen gaat ten koste van de andere kinderen	Niet goed, deze kinderen hebben een negatieve invloed op de werksfeer in de klas
Indicatie/ondersteuning/ regulier ^a				
Indicatie/ondersteuning	127 (45.4%)	138 (49.3%)	10 (3.6%)	5 (1.8%)
Regulier	86 (35.2%)	127 (51.8%)	24 (9.8%)	8 (3.3%)
Schooltype				
PO	111 (38.0%)	151 (51.7%)	21 (7.2%)	9 (3.1%)
VO	73 (41.2%)	90 (50.8%)	11 (6.2%)	3 (1.7%)
MBO	28 (51.9%)	23 (42.6%)	2 (3.7%)	1 (1.9%)

^a *Significante verschillen*

Verder is aan ouders gevraagd of hun kind iets heeft geleerd van (andere) kinderen in de klas van hun kind die extra ondersteuning krijgen. 238 ouders (39.1%) van de ouders in het reguliere onderwijs geven aan dat dit klopt, tegenover 135 ouders (22.2%) die dit niet vinden. 235 ouders (38.7%) weten niet of hun kind iets heeft geleerd van de (andere) kinderen in de klas die extra ondersteuning krijgen.

Indicatie/ondersteuning-ouders en reguliere ouders verschillen op dit punt wel van mening. Zoals te zien is in Tabel 4.16 geven reguliere ouders vaker aan dat hun kind niks heeft geleerd van kinderen die extra ondersteuning krijgen, terwijl indicatie/ondersteuning-ouders vaker aangeven dat zij dit niet weten.

Ook zijn er verschillen tussen schooltypes. Mbo-ouders geven vaker aan dat hun kind niks heeft geleerd en geven minder vaak aan dat hun kind wel iets heeft geleerd dan ouders van kinderen in het po en vo. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat de groep mbo-ouders klein is.

Tabel 4.16 Aantal ouders (percentages) dat het eens is met de stelling dat hun kind iets heeft geleerd van de aanwezigheid van (andere) kinderen in de klas die extra ondersteuning krijgen

	Ja	Nee	Weet niet
Indicatie/ondersteuning/regulier ^a			
Indicatie/ondersteuning	132 (41.0%)	54 (16.8%)	136 (42.2%)
Regulier	106 (37.1%)	81 (28.3%)	99 (34.6%)
Schooltype ^a			
PO	143 (42.3%)	64 (18.9%)	131 (38.8%)
VO	78 (37.3%)	45 (21.5%)	86 (41.1%)
MBO	17 (27.9%)	26 (42.6%)	18 (29.5%)

^a *Significante verschillen*

Tot slot is aan ouders gevraagd of hun kind nadeel heeft ondervonden van (andere) kinderen in de klas van hun kind die extra ondersteuning krijgen. Van de ouders in het regulier onderwijs geven 113 ouders (18.6%) aan dat hun kind nadeel heeft ondervonden van deze kinderen. 374 ouders (61.7%) geven aan dat dit niet zo is en 119 ouders (19.6%) weten het niet.

Hierin zijn geen verschillen te ontdekken tussen indicatie/ondersteuning-ouders en reguliere ouders of tussen ouders van leerlingen op verschillende schooltypes (zie Tabel 4.17).

Tabel 4.17 Aantal ouders (percentages) dat het eens is met de stelling dat hun kind nadeel heeft ondervonden van de aanwezigheid van (andere) kinderen in de klas die extra ondersteuning krijgen

	Ja	Nee	Weet niet
Indicatie/ondersteuning/regulier			
Indicatie/ondersteuning	54 (16.8%)	193 (60.1%)	74 (23.1%)
Regulier	59 (20.7%)	181 (63.5%)	45 (15.8%)
Schooltype			
PO	64 (19.0%)	208 (61.7%)	65 (19.3%)
VO	37 (17.8%)	129 (62.0%)	42 (20.2%)
MBO	12 (19.7%)	37 (60.7%)	12 (19.7%)

4.5 Open vragenlijst

In totaal hebben 85 ouders de open werving vragenlijst ingevuld. Deze ouders zijn voornamelijk hoog opgeleid en veel hebben een kind in het reguliere onderwijs. Voor 32 kinderen is een indicatieaanvraag gedaan en 16 kinderen kregen extra ondersteuning. De gemiddelde leeftijd van de kinderen was 11.41 jaar. Ouders die de open vragenlijst hebben ingevuld, zijn over het algemeen niet erg tevreden, zoals te zien is in Tabel 4.18. Tevredenheid over het schoolkeuzeprocess is door geen van de ouders ingevuld.

Tabel 4.18 Oudertevredenheid van ouders die de open vragenlijst hebben ingevuld

	N	Gemiddelde
Tevredenheid over de communicatie en informatievoorziening	62	2.58
Tevredenheid over de signalering en feitelijke ondersteuning	9	2.28
Tevredenheid over de relatie met school en de mate van partnerschap	60	2.93

We zijn ook nagegaan of deze ouders negatiever zijn over de aanwezigheid van zorgleerlingen in de klas. Dit blijkt nogal mee te vallen. Zoals te zien is in Tabel 4.19 vinden ouders van leerlingen in het reguliere onderwijs het over het algemeen goed dat er (andere) kinderen die extra ondersteuning nodig hebben in de klas van hun kind zitten. Ongeveer één op de vier ouders denkt dat hun kind iets heeft geleerd van de aanwezigheid van deze kinderen in de klas, terwijl ongeveer één op de drie ouders denkt dat hun kind nadeel heeft ondervonden van de aanwezigheid van deze kinderen. De percentages

verschillen iets van die van de steekproefouders (zie Tabel 4.10), maar niet veel. Uitzondering is het antwoord op de vraag of het eigen kind nadeel heeft ondervonden van (andere) zorgleerlingen in de klas, dit wordt vaker bevestigd door de ouders die de open vragenlijst invulden.

Tabel 4.19 Mening van ouders met kinderen in het reguliere onderwijs met betrekking tot (andere) kinderen die extra ondersteuning nodig hebben

	Aantal (percentage)
Wat vindt u van de aanwezigheid van deze kinderen in de klas?	
Goed, de school moet er zijn voor alle kinderen	10 (34.5%)
Goed, zo leren kinderen omgaan met verschillen	10 (34.5%)
Niet goed, de aandacht voor deze kinderen gaat ten koste van de andere kinderen	2 (6.9%)
Anders	7 (24.1%)
Mijn kind heeft vorig jaar iets geleerd van de aanwezigheid van andere kinderen in de klas die extra ondersteuning krijgen	
Ja	7 (24.1%)
Nee	11 (37.9%)
Weet ik niet	11 (37.9%)
Mijn kind heeft vorig jaar nadeel ondervonden van de aanwezigheid van (andere) kinderen in de klas die extra ondersteuning krijgen	
Ja	9 (31.0%)
Nee	12 (41.4%)
Weet ik niet	8 (27.6%)

Drie ouders van wie het kind niet naar school ging, hebben de vragenlijst ingevuld. Eén van deze kinderen ging niet naar school omdat geen enkele school die het kind wilde opnemen geschikt was volgens de ouder en één kind ging niet naar school omdat geen enkele school het kind wilde opnemen. Twee van deze drie ouders hebben op meerdere scholen geprobeerd het kind geplaatst te krijgen, respectievelijk tien en zeven scholen. Bij de derde ouder was het kind op een reguliere school afgewezen, waarna de ouder het niet opnieuw heeft geprobeerd, omdat de ouder andere scholen niet geschikt vond.

4.6 Relatie tussen oudertevredenheid en bureaucratie

Zoals eerder vermeld, is dit onderzoek gezamenlijk uitgevoerd met de nulmeting bureaucratie. Voor de indicatie-ouders is berekend in hoeverre de

antwoorden op de vragen met betrekking tot oudertevredenheid samenhangen met de antwoorden op de vragen met betrekking tot bureaucratie (voor de ondersteuning-ouders en reguliere ouders kon dit niet berekend worden, omdat zij geen of slechts enkele vragen van de schalen met betrekking tot bureaucratie hebben ingevuld). Hierbij is gebruik gemaakt van de schalen die zijn gevormd in de onderzoeken. In Tabel 4.20 staan de correlaties tussen de schalen.

Alle correlaties zijn positief en bijna alle correlaties zijn significant. De correlaties zijn (erg) laag of gemiddeld. Bij de schalen met betrekking tot ervaren bureaucratie staat een hoge score voor weinig bureaucratie. De positieve correlaties betekenen dus dat een hoge tevredenheid samenhangt met weinig ervaren bureaucratie.

Tabel 4.20 Correlaties tussen schalen oudertevredenheid en schalen bureaucratie

	Tevredenheid over communicatie en informatievoorziening	Tevredenheid over de signalering en feitelijke ondersteuning	Tevredenheid over de relatie met school en de mate van partnerschap	Tevredenheid over het schoolkeuzeproces
Ervaren bureaucratie, tijd en gemak	.18*	.20*	.13*	.21
Ervaren bureaucratie, nut	.24*	.25*	.18*	.39*
Oordeel over indicatieprocedure	.45*	.46*	.42*	.35*
Oordeel over ondersteuning	.58*	.54*	.57*	.16
Samenwerking	.42*	.39*	.40*	.22

* $p < .01$

4.7 Tot slot

Zoals vermeld in hoofdstuk 3 is in de vragenlijst op verschillende plaatsen gelegenheid geboden aan ouders om via open vragen toelichtingen te geven of eigen ervaringen te melden. Op de slotvraag 'wilt u verder nog iets kwijt over het onderwerp van deze vragenlijst?' kwamen 474 reacties. Veel daarvan gingen over wat ouders vinden van passend onderwijs. De antwoorden laten zien dat er veel variatie is in de meningen van ouders over de invoering van passend onderwijs. Een aantal ouders zegt het onduidelijk te vinden en niet

precies te weten wat passend onderwijs inhoudt. En sommige ouders zijn blij met de invoering van het passend onderwijs, andere niet.

Nog steeds een veel genoemd onderwerp door de ouders is 'bezuiniging'. Veel ouders zien de invoering van passend onderwijs als een bezuiniging door de overheid.¹⁸ Eén ouder noemt deze bezuiniging een maatregel die leidt tot gefrustreerde, overwerkte leerkrachten en kinderen die niet op de goede plek zitten. Deze zorg wordt vaker geuit. Ook is er de angst dat leerlingen koste wat het kost op het regulier onderwijs moeten blijven, zonder dat ze hier de begeleiding krijgen die ze nodig hebben. Dit speelt bij ouders met een leerling in het speciaal onderwijs. Een voorbeeld: *"Mijn zoon heeft 6 jaar op regulier onderwijs gezeten, waar hij niet begrepen werd en als lastig bestempeld werd. Om deze reden vind ik het niet fijn te lezen dat kinderen met een rugzakje op regulier onderwijs blijven. Sinds mijn zoon op speciaal onderwijs is, zingt hij weer onder de douche en kan hij weer echt spelen. Hij is niet meer anders of lastig en dat geeft hem en ons als ouders heeeeeeeel veel rust en gezelligheid thuis."*

Naast bezuinigingen, zijn ouders ook bang voor de grote klassen waar leerlingen ondergesneeuwd zullen worden. De leerkracht mist volgens sommige ouders de capaciteiten om aan de behoeften van iedere leerling te voldoen en ze menen dat dit zal leiden tot leerlingen die niet genoeg begeleid worden en tot een verhoogde werkdruk van de leerkrachten. Een voorbeeld: *"Mijns inziens zijn de klassen in het regulier onderwijs veel te groot en is de werkdruk van de leraar te hoog en soms ook de kennis over met name autisme te gering"*.

Maar behalve ouders die bang zijn voor de gevolgen van passend onderwijs, zijn er ook ouders die de veranderingen als positief ervaren. Ieder kind is uniek, wordt er gezegd, dus het labelen moet verminderd worden. Doordat leerlingen met en zonder beperkingen in één klas zitten, zou er meer respect komen voor elkaar. Een ouder benoemt de positieve verandering als volgt: *"Wij zijn VOOR passend onderwijs. Dit is een zeer positieve ontwikkeling. We moeten niet uitgaan van wat een kind niet kan maar wat kinderen WEL kunnen. Kijk*

18 In de aanloopfase van de wet passend onderwijs is er een tijdlang sprake van geweest dat de invoering gepaard zou gaan met een bezuiniging van driehonderd miljoen. Hiertegen kwam veel protest uit het onderwijsveld en van ouders. De bezuiniging is vervolgens eerst afgezwakt en daarna helemaal ingetrokken. Toch associëren veel mensen passend onderwijs nog steeds met bezuinigingen.

niet naar het probleem maar naar de oplossing. Zorg kan prima geboden worden. Door ze niet naar een aparte school te sturen en te benoemen dat ze 'anders zijn' krijgen deze kinderen meer zelfvertrouwen en een positief zelfbeeld."

Echter, er zijn ook ouders die dit andersom zien. Deze ouders zijn bang dat leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben juist geen goede invloed hebben op leerlingen die geen extra ondersteuning nodig hebben. Hierbij wordt onder anderen kopieergedrag benoemd, waarbij wordt verwezen naar eigen ervaringen. Ouders zijn ook bang dat de aandacht minder naar leerlingen gaat die dit minder vragen door bijvoorbeeld een rustig karakter. Hierdoor kunnen ze zich lastig en ongemakkelijk voelen, benoemt een ouder.

Behalve leerlingen met een beperking die ondersteuning vragen, zeggen veel ouders dat leerlingen die extra uitdaging nodig hebben, dit ook horen te krijgen. *"Passend onderwijs is bedoeld voor alle kinderen, het PLUS aanbod zou ook beschouwd moeten worden, niet alleen het MIN aanbod."* Ouders vrezen dat leerlingen die meer kunnen, dit aanbod niet kunnen krijgen omdat de aandacht naar leerlingen met rugzakjes gaat.

Uit de antwoorden blijkt verder dat ouders weinig informatie hebben gekregen over de invoering van het passend onderwijs en daardoor vaak niet weten wat het inhoudt. Ouders hebben zelf informatie op moeten zoeken en hebben vanuit de school geen voorlichting gehad. Dit is een aspect dat vaak wordt genoemd en kan leiden tot minder vertrouwen en meer onbegrip. Volgens ouders zou eerst begonnen moeten worden bij het informeren vanuit de school.

5 Conclusies

Deze nulmeting heeft betrekking op de tevredenheid van ouders in de situatie vóór passend onderwijs. In het onderzoek hebben we antwoord gezocht op de vraag:

Hoe tevreden zijn ouders met en zonder kind(eren) met extra ondersteuningsbehoeften over verschillende aspecten van de leerlingenzorg op scholen, over de situatie waarin passend onderwijs nog niet is ingevoerd (het oude stelsel)?

We benaderden hiervoor bijna 22000 willekeurig gekozen ouders uit verschillende sectoren van het onderwijs (po, vo, mbo, (v)so en sbo) met een internetvragenlijst en we boden andere ouders ook de mogelijkheid om de vragenlijst op eigen initiatief in te vullen. In totaal 1724 steekproefouders vulden de vragenlijst in en 85 ouders deden dat via de open werving. In dit conclusiehoofdstuk geven we een samenvatting van de resultaten en gaan we in op de vraag wat we uit dit onderzoek kunnen leren voor de vervolgmetingen over ditzelfde onderwerp die gepland staan voor na de invoering van passend onderwijs.

5.1 Voornaamste bevindingen

We hebben in het onderzoek vier thema's onderscheiden die verschillende aspecten van oudertevredenheid representeren over het onderwijs aan leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften. Twee daarvan zijn relevant voor alle ouders, ongeacht of het kind wel of geen leerling met extra onderwijsbehoeften is. Dit zijn *communicatie en informatievoorziening* en *relatie met de school en de mate van partnerschap*. De andere twee hebben alleen betekenis voor ouders die zelf een kind hebben dat extra ondersteuning

nodig heeft. Dat zijn *signalering en feitelijke ondersteuning* en *schoolkeuze*. Het laatste is weer vooral relevant voor ouders die, na een indicatie, afwegingen tussen scholen/schoolsoorten moeten maken.

Vanwege deze verschillen tussen ouders wat betreft hun belang bij en ervaring met het onderwerp hebben we steeds drie groepen ouders onderscheiden:

- indicatie-ouders: ouders die ervaring hebben met een indicatie voor LGF of voor leerwegondersteuning/praktijkonderwijs;
- ondersteuning-ouders: ouders die een kind hebben dat extra steun nodig krijgt, maar zonder dat sprake is (geweest) van een indicatie;
- reguliere ouders: ouders van kinderen die geen extra steun krijgen.

Algemeen beeld

Voor elk thema is, rekening houdend met de groep ouders voor wie dat thema van toepassing was, een schaal gevormd. De gemiddelde scores op deze schalen laten zien 'waar passend onderwijs begint', oftewel wat de nulsituatie is voorafgaand aan de invoering van passend onderwijs. Onderstaande tabel bevat deze gegevens en geeft tevens informatie over de betrouwbaarheid van de schalen.

Tabel 5.1 Tevredenheid van ouders over vier thema's voorafgaand aan passend onderwijs

Thema	Gemiddelde score op vijfpuntsschaal	Cronbachs alpha	N items
Tevredenheid over communicatie en informatievoorziening	3.35	.89	3
Tevredenheid over de relatie met de school en de mate van partnerschap	3.80	.97	10
Tevredenheid over signalering en feitelijke ondersteuning	3.41	.96	7
Tevredenheid over het schoolkeuzeprocess	3.64	.73	4

Over de eerste twee thema's zijn ouders gemiddeld behoorlijk tevreden, zoals de tabel laat zien. Onderwerpen binnen deze thema's waarover ouders extra positief oordelen zijn de informatie die scholen geven over het eigen kind, weten bij wie je terecht kunt met vragen of bij problemen, en als prettig ervaren gesprekken met de leerkracht of mentor. In het algemeen voelen ouders zich verder welkom op school en gehoord en serieus genomen. Iets minder, maar nog altijd redelijk tevreden zijn ouders over de uitleg die scholen

geven over het aanbod voor kinderen met extra ondersteuningsbehoeften. Kijken we niet naar het gemiddelde, maar naar de verdeling in de antwoorden, dan blijkt dat steeds een ruime meerderheid van ouders redelijk tot zeer tevreden is over de voorgelegde onderwerpen, maar dat er ook steeds een minderheid is die niet zo tevreden is (score 1 of 2 op de vijfpuntsschaal). Bij de vragen over informatie en communicatie gaat het dan om 15-30% van de ouders (afhankelijk van de specifieke vraag) en bij de vragen over partnerschap over maximaal 20%. De hoogste percentages ontevreden ouders (maar het is dus altijd een minderheid) zijn er bij de onderwerpen 'De school neemt op tijd contact op als er iets is met het kind', 'De informatie van de school over het aanbod voor kinderen die extra steun nodig hebben', 'Hoe gemakkelijk het is om informatie te vinden over de aanpak van de school voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben'. Vooral op het gebied van toegankelijke informatie geven zijn er dus nog wel wensen voor verbetering.

Bij de twee thema's die alleen gelden voor ouders met een kind dat extra ondersteuning behoeft tonen (deze) ouders zich gemiddeld ook behoorlijk tevreden. Meer specifiek zijn ze vooral tevreden over het aanbod van en de samenwerking met de school. Ook hier blijkt echter steeds een minderheid van maximaal 30% minder tevreden. Dat geldt het meest voor de signaleringsfase: deze ouders vinden dat de school niet goed genoeg heeft gesignaleerd heeft dat er wat met het kind aan de hand was, en wat er dan precies aan de hand was.

Bij het thema schoolkeuze blijkt dat ouders weinig moeite hebben hoeven doen om hun kind op een reguliere school geplaatst te krijgen. Wel hebben ze gemiddeld een wat lagere score gegeven bij de stelling dat de schoolkeuze als prettig en soepel is ervaren.

Naar aanleiding van de indicatieaanvraag is bij 184 kinderen sprake geweest van een keuze tussen gewoon en speciaal onderwijs. Bovendien is voor 110 kinderen een (andere) school gezocht op basis van de indicatie. Slechts een kleine groep ouders (56) heeft meerdere scholen bezocht om het goede aanbod voor het kind te vinden en nog minder ouders (25) hebben op meerdere scholen geprobeerd het kind geplaatst te krijgen en zijn op een of meer scholen geweigerd. We zien dus dat het probleem dat ouders moeten 'shoppen' voor een goede plek voor hun kind zich wel voordoet, maar niet vaak. Wel is het zo (gegevens uit een open vraag) dat ouders soms andere belemmeringen hebben ervaren bij de schoolkeuze, zoals beperkte keuzemogelijkheden (onder

meer door afstand/taxivervoer mogelijkheden), toegankelijkheid van scholen voor kinderen met een fysieke beperking, weinig begeleiding. Maar er zijn ook ouders die aangeven goed geïnformeerd te zijn en blij te zijn met hun keuze voor juist het speciaal (basis)onderwijs (vanwege kleinere groepen).

Verschillen tussen groepen ouders

Ouders van kinderen in het speciaal onderwijs blijken tevredener te zijn over de communicatie met en de informatievoorziening van de school dan ouders in het regulier onderwijs. Binnen het regulier onderwijs zijn 'reguliere' ouders hierover in het algemeen weer minder tevreden dan de indicatie-ouders en ondersteuning-ouders. Precies hetzelfde beeld zien we bij de tevredenheid over de relatie met de school en de mate van partnerschap en bij de signalering en feitelijke ondersteuning. Een verklaring hiervoor kan zijn dat ouders in het speciaal onderwijs, en indicatie-ouders en ondersteuning-ouders binnen het regulier onderwijs, vaker contact hebben met de school en dus een meer nabije relatie ervaren, juist omdat hun kind specifieke aandacht en begeleiding nodig heeft. Ook kan een rol spelen dat deze ouders zich door de school meer gesteund voelen dan andere ouders, omdat ze ook meer steun nodig hebben. Dat maakt wellicht dat ze zich extra welkom en gehoord voelen.

Verder zijn ouders met een kind in het mbo bij alle thema's minder tevreden dan ouders in andere sectoren. De verklaring hiervoor zoeken we weer in dezelfde richting: in het mbo hebben ouders minder contact met de onderwijsinstelling die hun kind bezoekt dan in de andere onderwijssectoren (po, vo, so).

Tenslotte zijn bij alle thema's verschillen gevonden tussen ouders met een verschillend opleidingsniveau. Ouders met een laag opleidingsniveau zijn over het algemeen tevredener dan ouders met een gemiddeld of hoog opleidingsniveau. Mogelijk wordt dit veroorzaakt doordat hoger opgeleide ouders in het algemeen kritischer staan tegenover de wijze waarop scholen communiceren, of daarvan hogere verwachtingen hebben. Voor etnische herkomst waren er geen verschillen, enigszins tegen de verwachting in omdat ander onderzoek (niet specifiek gericht op leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben) vaak laat zien dat allochtone ouders wat ontevredener zijn over de school van hun kind en zich minder gehoord voelen dan autochtone ouders. In dit onderzoek vinden we dat dus niet, maar mogelijk komt dat ook doordat het aantal allochtone ouders in de responsgroep vrij klein is.

Oordeel over leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben in de klas

Behalve naar tevredenheid op de vier thema's is aan de ouders gevraagd hoe ze oordelen over de aanwezigheid van (andere) leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben in de klas van hun kind. De achtergrond hiervan is dat er mogelijk strijdige belangen kunnen zijn tussen ondersteuning- en indicatie-ouders aan de ene kant, die een beroep doen op de school/de leerkrachten om hun kind extra steun en aandacht te geven, en ouders van reguliere leerlingen, die dat kunnen ervaren als concurrerend met de aandacht die gegeven kan worden aan hun kind. Voor passend onderwijs is dit van belang, omdat de verwachting is dat door passend onderwijs het aantal kinderen dat extra steun behoeft in het regulier onderwijs zou kunnen stijgen.

Bijna de helft van de responderende ouders weet niet of er (andere) kinderen in de klas van hun kind zitten die extra ondersteuning krijgen. Dat geeft aan dat de oordelen die men daarover heeft niet altijd op feitelijke ervaring berusten. Die oordelen blijken eigenlijk zeer positief te zijn: ouders met een kind in het regulier onderwijs vinden het in grote meerderheid goed dat er kinderen die extra ondersteuning krijgen in de klas van hun kind zitten. Ze vinden dat de school er moet zijn voor alle leerlingen en dat kinderen hierdoor leren omgaan met verschillen. Slechts een heel klein deel vindt dat het niet goed is, omdat de aandacht voor deze kinderen ten koste gaat van andere leerlingen (5,7%) of omdat de sfeer in de klas er onder te lijden heeft (2,2%). Indicatie- en ondersteuning-ouders zijn (nog) positiever over de aanwezigheid van deze kinderen in de klas dan reguliere ouders, vooral met het argument dat de school er moet zijn voor alle kinderen. Opvallend is wel dat het aandeel ouders dat aangeeft dat hun kind nadeel heeft ondervonden van de (andere) kinderen die extra ondersteuning krijgen groter is (19%) dan het aandeel ouders dat kritisch is over de aanwezigheid van deze kinderen (8%). Kennelijk is er een groep ouders die wel nadelen ervaart, maar het niettemin een goede zaak vindt dat leerlingen die extra ondersteuning behoeven in reguliere klassen zitten. Nuanceringen bij dit beeld geven ouders in een open vraag: opgemerkt wordt bijvoorbeeld dat er wel een redelijke balans moet zijn tussen leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben en reguliere leerlingen en dat het voor de vraag of het al dan niet nadelig is voor andere kinderen wat uitmaakt hoe ernstig de problematiek van die kinderen is. Ook factoren als de groepsgrootte, de kwaliteit van de leerkracht en de beschikbaarheid van extra begeleiding spelen daarbij een rol.

Versillen tussen schooltypen doen zich bij deze vragen niet voor.

5.2 Aandachtspunten voor vervolgmetingen

Het onderzoeksinstrument

Dit onderzoek fungeert als nulmeting in de evaluatie van passend onderwijs. Vervolgmetingen in de komende jaren moeten laten zien of er veranderingen plaatsvinden in de tevredenheid van ouders, in positieve of negatieve richting. Het was om die reden nadrukkelijk de bedoeling om een onderzoeksinstrument te maken dat herhaald afneembaar is, zodat vergelijkingen goed kunnen plaatsvinden. We menen dat we daarin goed zijn geslaagd. We hebben vier duidelijke tevredenheidsaspecten aangegeven en de vragen daarover blijken hoog betrouwbare schalen op te leveren. Gegeven de hoge betrouwbaarheid, is enige reductie van items ook nog wel mogelijk, zodat de toch al korte vragenlijst¹⁹ nog wat slanker kan worden.²⁰ Deze vragenlijst leent zich goed voor herhaalde afname.

Er is verder naar gestreefd om vragen te maken die ook onder passend onderwijs toepasbaar zijn. Voor alle tevredenheidsvragen is dat goed gelukt, en dat geldt ook voor de vragen over de aanwezigheid van leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften in de klas en de achtergrondkenmerken. Een kanttekening is echter wel dat in de toekomst niet meer op eenduidige wijze gevraagd worden of ouders een indicatie hebben gehad. De landelijke indicaties voor de leerlinggebonden financiering bestaan immers niet meer en die voor het leerwegondersteunend onderwijs en praktijkonderwijs komen mogelijk ook te vervallen, op wat langere termijn. Er zullen dus andere vragen gesteld moeten worden om de ouders te identificeren van kinderen die extra ondersteuning krijgen, via het samenwerkingsverband of via de school. Dit kan ook consequenties hebben voor de vragen over de schoolkeuze; het hebben van een indicatie is daarvoor dan niet meer zo'n logische ingang. De vragen die de groepen ouders identificeren zullen dus moeten worden aangepast en er moet worden bezien of en hoe het nu gemaakte onderscheid tussen indicatie-ouders en ondersteuning-ouders ook in de toekomst nog te maken valt. Het hoofdonderscheid tussen ouders met en zonder kind dat extra ondersteuning

19 Momenteel 24 items voor de tevredenheidsmeting, 2 vragen over de aanwezigheid van leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben in de klas, enkele vragen over achtergrondkenmerken en enkele identificatievragen.

20 Hierbij merken we op dat de indicatie-ouders in dit onderzoek ook de vragen over bureaucratie hebben gekregen. Dat maakt voor hen de bevraginglast duidelijk zwaarder.

krijgt kan in ieder geval gehandhaafd worden, de identificatievragen daarvoor (is er een handelingsplan/ontwikkelingsperspectief, is er een diagnostisch onderzoek geweest, etc.) zijn herhaalbaar.

Dataverzameling

De steekproeftrekking en verzending van brieven via DUO is goed verlopen. Binnen het korte tijdsbestek waarin alles moest plaatsvinden, is door DUO goede medewerking verleend. Voor vervolgmetingen is wel van belang om een langere voorbereidingsperiode te nemen, zodat haastwerk niet meer nodig is. De procedure via DUO heeft bovendien als voordeel dat scholen niet belast hoeven worden met het verspreiden van vragenlijsten naar ouders. Dat is in eerder onderzoek een moeilijk begaanbare en trage weg gebleken (Sardes, 2013). Een ander voordeel is dat via DUO ook enkele achtergrondkenmerken beschikbaar zijn die niet meer aan de ouders gevraagd hoeven te worden.²¹

Punten van aandacht zijn de respons en de representativiteit. De respons was laag, lager dan verwacht gegeven de ervaringen met eerder onderzoek dat ook via de DUO-route is verlopen (zie hoofdstuk 3). Rappelleren had de respons mogelijk iets kunnen verhogen, maar is wel kostbaar gezien de grote steekproef. In dit nulmetingonderzoek was hier bovendien geen tijd voor. Voor vervolgmetingen moet rappelleren wel worden ingepland en moet ook een beter dataverzamelmoment worden gekozen (niet in december, zoals nodig was voor deze nulmeting). De procedure met de open werving heeft de respons niet noemenswaardig verhoogd en gebleken is dat de ouders die langs deze weg meewerken niet goed te vergelijken zijn met de steekproef. Herhaling hiervan is dus weinig zinvol.

De responsgroep vertoont verder tekortkomingen qua representativiteit. Laag opgeleide ouders en (niet-westerse) allochtone ouders zijn ondervertegenwoordigd. Dit is eigenlijk altijd het geval bij surveys onder ouders via post of internet. Binnen het kader van deze methode bestaat hiervoor geen oplossing. Om de groepen die ondervertegenwoordigd zijn beter te laten meedoen zou face-to-face afname nodig zijn (via huisbezoek), maar dit is zeer duur. Gegeven het beschikbare budget voor de evaluatie van passend

21 Sekse en leeftijd van het kind, etnische herkomst van kind en/of ouders, schooltype. Opleiding ouders is echter niet bij DUO beschikbaar. Ja/nee indicatie was ook beschikbaar, maar na 2014 niet meer voor LGF en op termijn wellicht ook niet meer voor LWOO/Pro.

onderwijs achten we dat geen optie, zeker niet voor het korte instrument dat hier aan de orde is. Wel verdient het aanbeveling om via kleinschaliger onderzoek bij specifiek deze groepen informatie te verzamelen over hun tevredenheid. Dat zou gekoppeld kunnen worden aan de casestudies die in de verdere evaluatie van passend onderwijs een plaats krijgen en zou kunnen verlopen via de school. Een positief punt, tenslotte, is dat het gelukt is om ook de ouders van mbo-leerlingen te laten meedoen, zij het dat bij hen de respons (zoals verwacht) lager was dan bij de andere groepen.

Literatuur

- Eck, P. van & Walraven, M. (2014). *Pionieren in passend onderwijs: ervaringen van ouders*. Utrecht: Oberon.
- Emmelot, Y. (2013). *Educatief partnerschap realiseren. Opbrengsten van begeleiding door FORUM op drie scholen van Agora in Zaandam*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
- Evaluatie- en adviescommissie passend onderwijs (ECPO, 2013). *Routeplanner Passend onderwijs met evaluatieplan en nulmeting 2013*. Den Haag: ECPO.
- ITS –Gerritsen, C. en Grafhorst, M. van (2014) *Wat ouders verwachten van passend onderwijs* (Netwerk Ouderinitiatieven)
- Karsten, S., Jong, U. de, Ledoux, G., & Sligte, H.W. (2006). *De positie van ouders en leerlingen in het governancebeleid*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.
- Kuiper, E., Dijkers, A.L.C., Ledoux, G., Berg, E. van den, & Bos, W., m.m.v. Buisman, M., Emmelot, Y., & Felix, C. (2015). *Feitelijke en ervaren bureaucratie. Nulmeting in het kader van de kortetermijnevaluatie passend onderwijs*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut/SEO/Infinite.
- Ledoux, G., Vergeer, M., Voncken, E. (2013). *Naar nieuw vertrouwen. Ervaringen met indicatiestelling voor lwoo en praktijkonderwijs en nieuwe toewijzing van zorg in 'Experiment Eemland'*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut
- Peetsma, T., & Blok, H. (red) (2007). *Onderwijs op maat en ouderbetrokkenheid, het integrale eindrapport*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.
- Ploeg, S. van der & Beek, L. van (2014). *Monitor Voorbereiding Passend Onderwijs: Ouders meting 1*. Rotterdam: Ecorys. In: *Monitor voorbereiding passend onderwijs. Rapportage over meting 1*. Rotterdam/Zoetermeer: Ecorys en Panteia.
- Ploeg, S. van der & Beek, L. van (2014). *Monitor Voorbereiding Passend Onderwijs: Ouders meting 2*. Rotterdam: Ecorys. In: *Monitor voorbereiding passend onderwijs. Rapportage over meting 2*. Rotterdam/Zoetermeer: Ecorys en Panteia.
- Sardes (2013). *Monitor ouders en Passend Onderwijs. Literatuurstudie en nulmeting onder ouders*. Utrecht: Sardes.
- Smeets, E., Ledoux, G., Blok, H., Felix, C., Heurter, A., Kuijk, J. van, & Vergeer, M. (2013). *Op de drempel van Passend onderwijs: Beleid en aanbod rond specifieke*

- onderwijsbehoeften in zes samenwerkingsverbanden*. Nijmegen/Amsterdam: ITS/Kohnstamm Instituut.
- Smit, F., Driessen, G., Doesborgh, J. (2005). *Opvattingen van allochtone ouders over onderwijs: tussen wens en realiteit. Een inventarisatie van de verwachtingen en wensen van ouders ten aanzien van de basisschool en educatieve activiteiten in Rotterdam*. Nijmegen: ITS.
- Stichting de Ombudsman (2012). *In gesprek. Onderzoek naar de positie van ouders van kinderen met extra ondersteuningsbehoefte op school*. Hilversum: Stichting de Ombudsman.
- Vergeer, M., Blok, H., Peetsma, T. & Roede, E. (2004). *De positie van ouders binnen de Regeling Leerlinggebonden financiering*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.
- Vergeer, M., Blok, H., Peetsma, T., & Roede, E. (2007). *Keuzevrijheid van ouders bij het onderwijs aan kinderen met beperkingen*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut

Bijlagen

Bijlage 1 Factoranalyses

Factoranalyse 1 Tevredenheid over communicatie en informatievoorziening

Item	Component 1
De informatie van de school over het aanbod voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben.	.94
Hoe gemakkelijk het was informatie te vinden over de aanpak van de school met betrekking tot kinderen die extra ondersteuning nodig hebben.	.91
De informatie die u kreeg over hoe het ging met uw kind op school.	.87

Factoranalyse 2 Tevredenheid over de feitelijke ondersteuning

Item	Component 1
De aanpak van de school voor uw kind naar aanleiding van de indicatie.	.92
De informatie die u kreeg over het aanbod aan extra ondersteuning voor uw kind.	.91
Hoeveel rekening de school hield met uw kind.	.91
Hoeveel begeleiding uw kind kreeg.	.91
De inschatting van de school wát er met uw kind aan de hand was.	.88
Hoe de leerkracht/mentor en andere professionals op de school (intern begeleider, zorgcoördinator, ambulant begeleider etc.) samenwerkten.	.88
Het signaleren door de school dat er iets met uw kind aan de hand was.	.85

Factoranalyse 3 Tevredenheid over de relatie met de school en de mate van partnerschap.

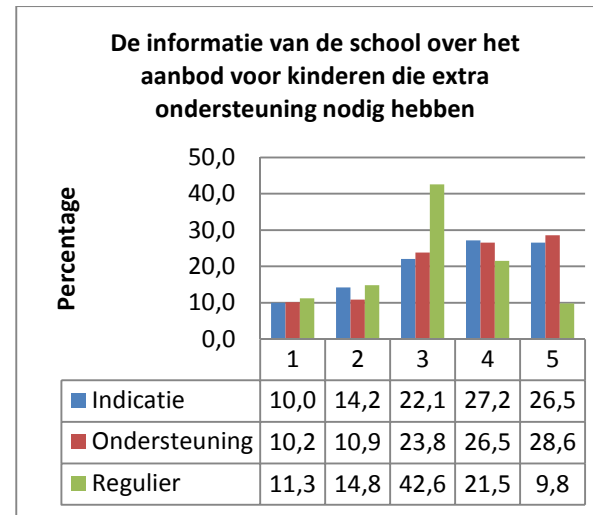
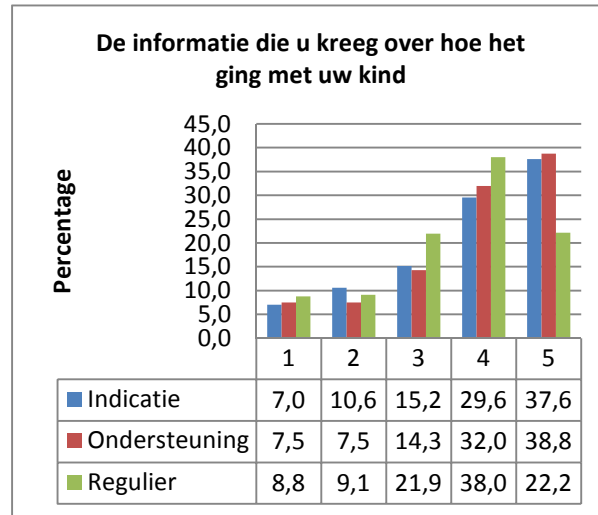
Item	Component 1
Ik voelde me gehoord op school.	.93
Informatie die ik gaf over mijn kind werd merkbaar gewaardeerd op school.	.91
Als ik een klacht had, werd deze op school serieus genomen.	.89
Ik voelde mij welkom op school.	.89
De school bood voldoende mogelijkheden om over mijn kind te praten.	.88
Ik werd goed op de hoogte gehouden van hoe het met mijn kind ging op school.	.87
De school vroeg ook mijn mening over hoe het gaat met mijn kind.	.87
Er werd op tijd contact met mij opgenomen als er iets was met mijn kind.	.85
Gesprekken met de leerkracht/mentor heb ik als prettig ervaren.	.85
Ik wist bij wie ik terecht kon met vragen of bij problemen.	.82

Factoranalyse 4 Tevredenheid over het schoolkeuzeproces

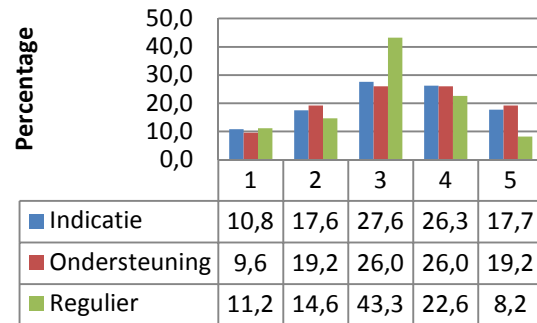
Item	Component 1
Ik moest niet veel moeite doen om mijn kind op de school van mijn keuze geplaatst te krijgen.	.88
Ik werd als ouder niet van het kastje naar de muur gestuurd toen ik een school zocht voor mijn kind.	.83
Ik moest niet veel moeite doen om mijn kind op een gewone school geplaatst te krijgen.	.72
Ik heb de schoolkeuze als prettig en soepel ervaren.	.53

Bijlage 2 Itemscores

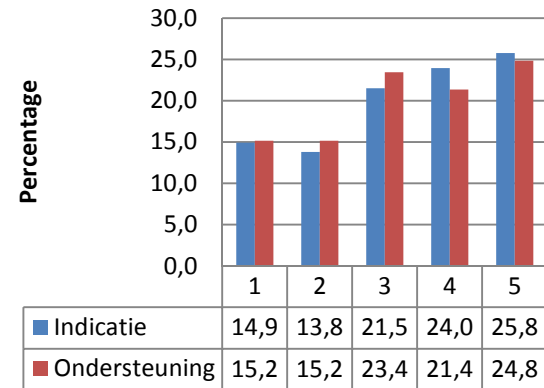
In deze bijlage zijn de frequenties per itemscore te vinden. Bij onderstaande vragen staat een score van 1 voor 'helemaal niet tevreden' en een score van 5 voor 'heel erg tevreden'.

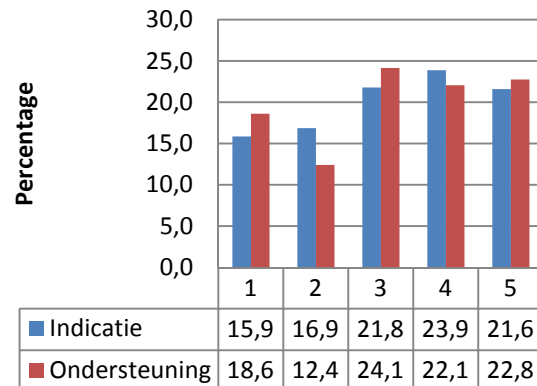
Hoe gemakkelijk het was informatie te vinden over de aanpak van de school met betrekking tot kinderen die extra ondersteuning nodig hebben

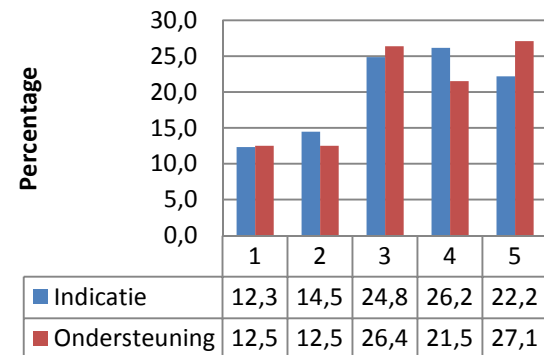
Het signaleren door de school dat er iets met uw kind aan de hand was

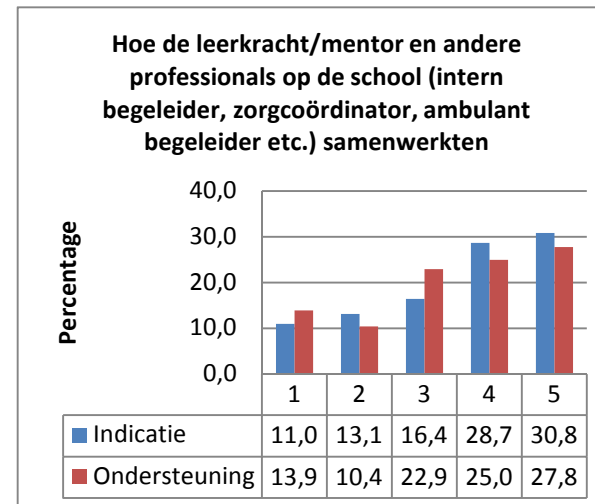
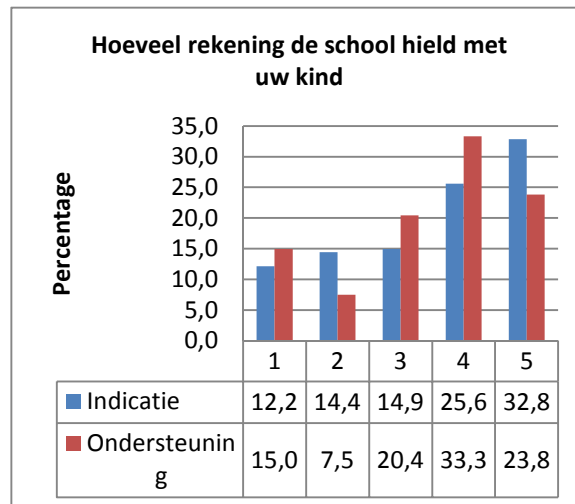
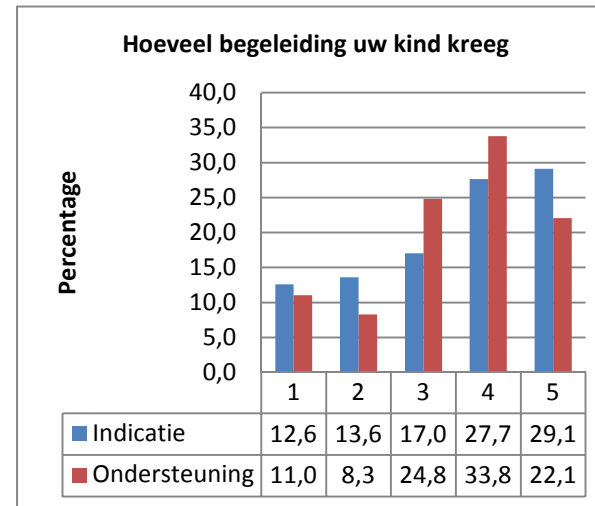
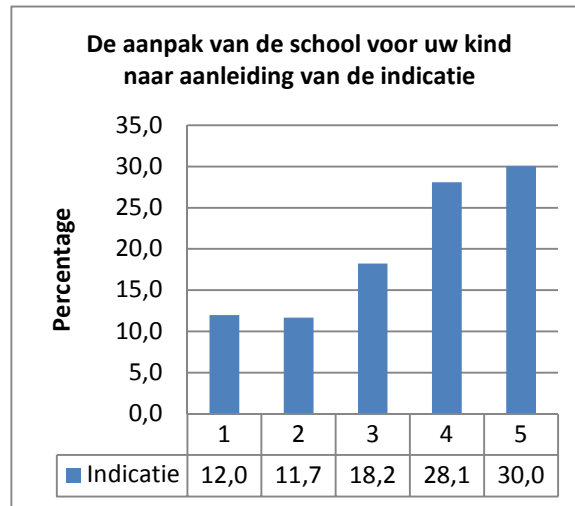

De inschatting van de school wát er met uw kind aan de hand was

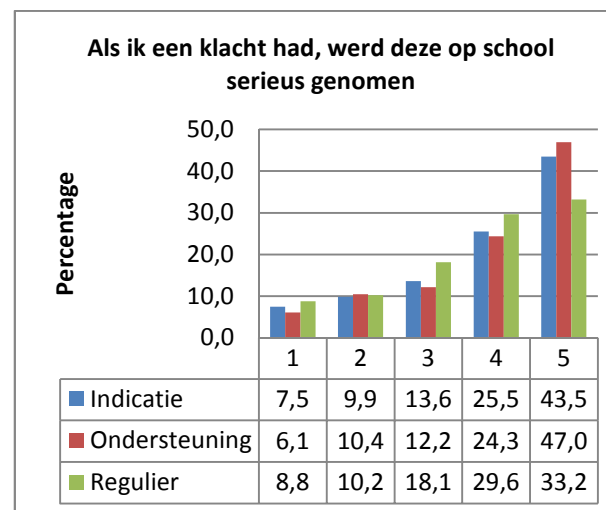
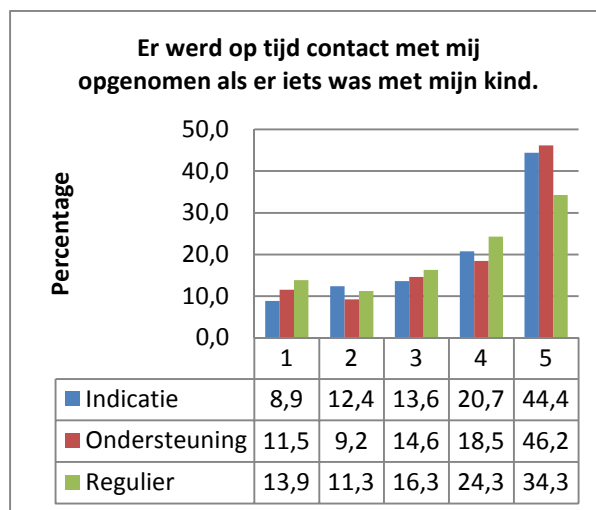
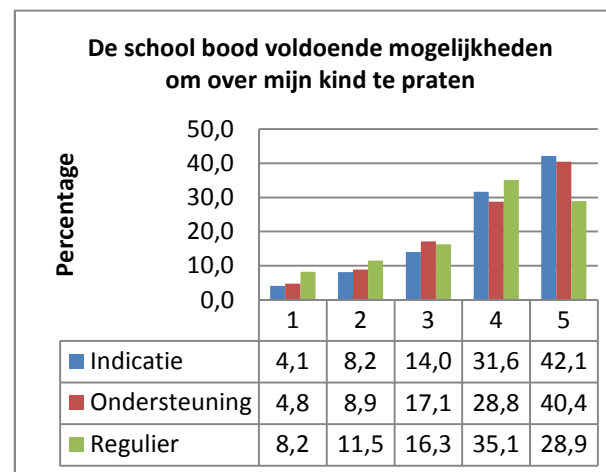
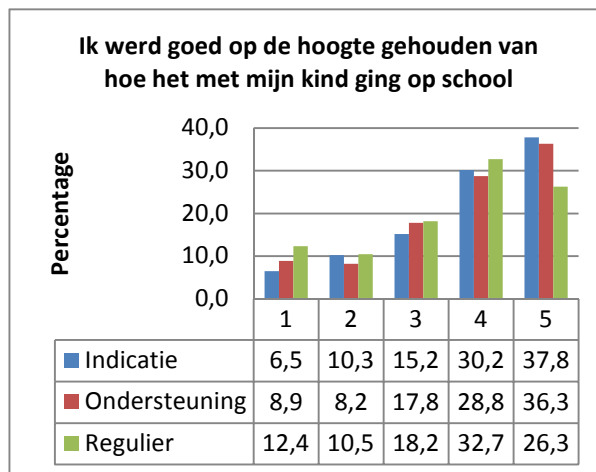

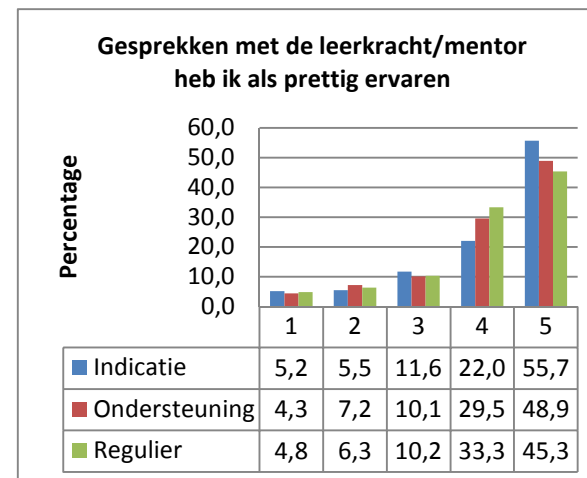
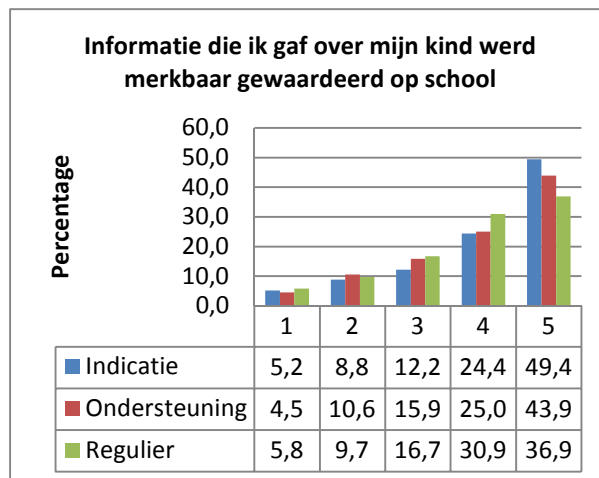
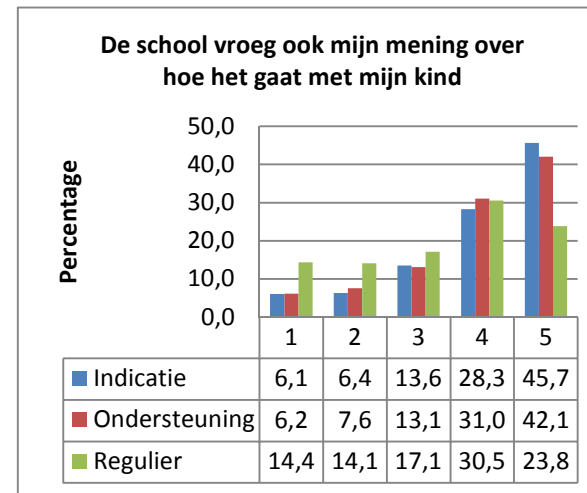
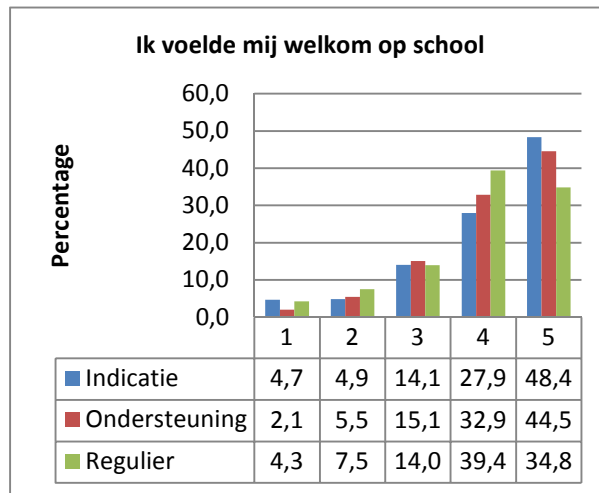
De informatie die u kreeg over het aanbod aan extra ondersteuning voor uw kind

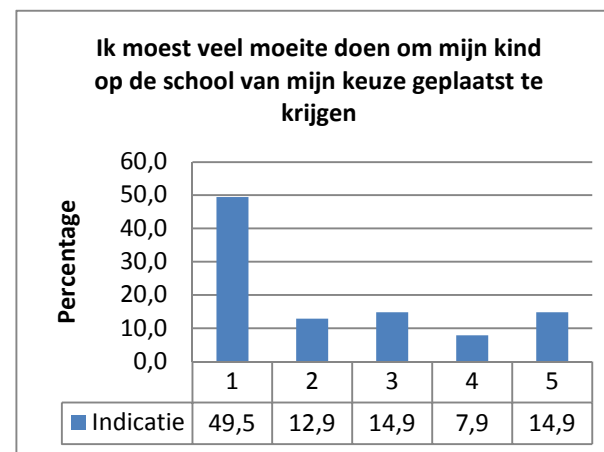
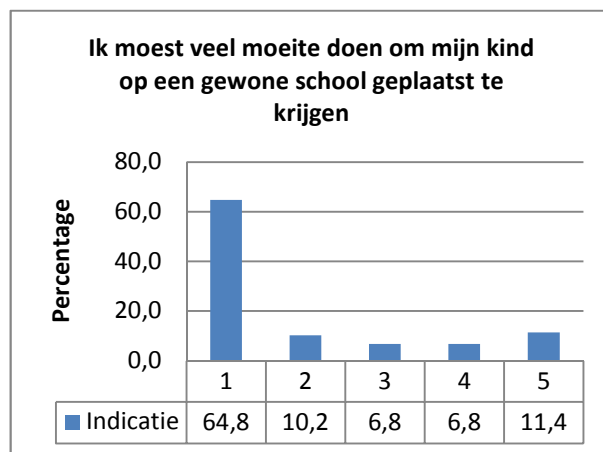
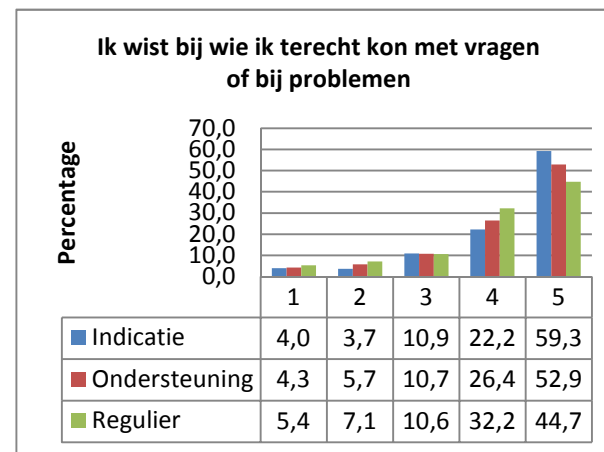
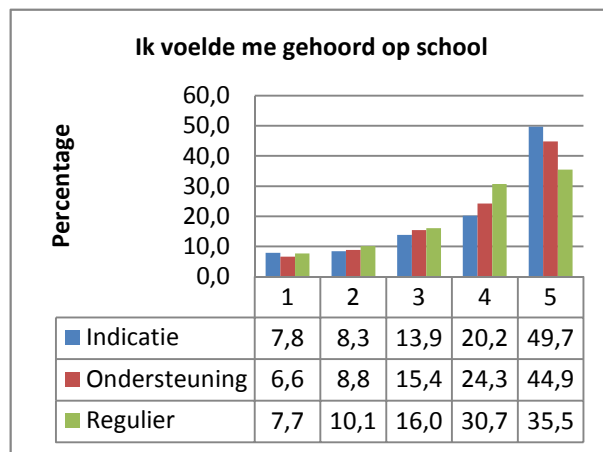

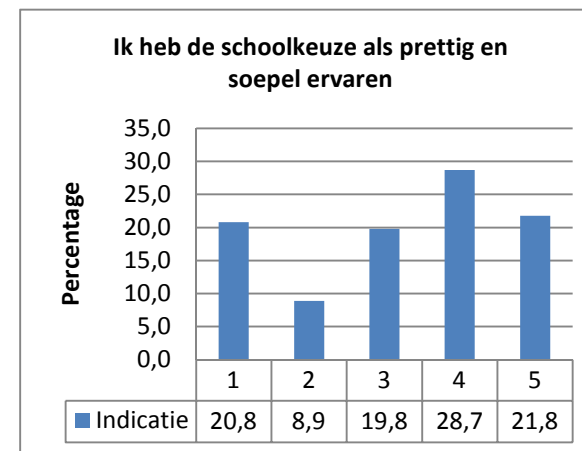
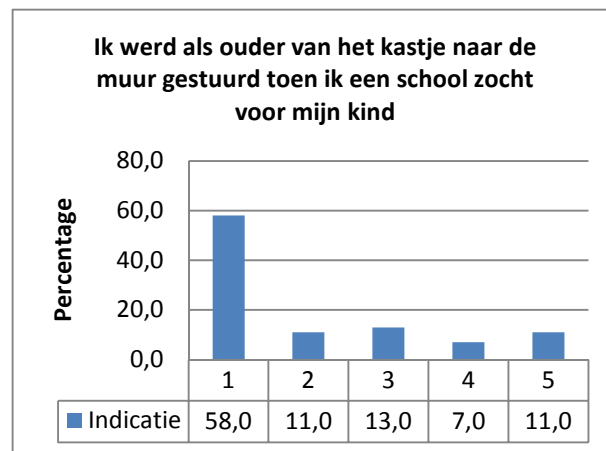

Bij onderstaande vragen staat een score van 1 voor 'helemaal niet mee eens' en een score van 5 voor 'helemaal mee eens'.

Recent uitgegeven rapporten Kohnstamm Instituut

- 929 Gevers Deynoot-Schaub, M.J.J.M., Helmerhorst, K.O.W., Fukkink, R.G., & Bollen, I.
Ontwikkeling Meetinstrument Pedagogische Kwaliteit Gastouderopvang.
- 928 Boogaard, M., Bollen, I.
Gastouders in beeld.
- 927 Heemskerk, I.M.C.C., Pater, C.J., Dijkers, A.L.C., & Eck, E. van.
Professionalisering van schoolleiders.
- 926 Snoek, M., Sligte, H.W., Eck, E. van, Schriemer, M.P., Emmelot, Y.W.
Impulsen voor vernieuw(en)d onderwijs.
- 925 Meijer, J., Karssen, A.M.
Effecten van het oefenen met Rekentuin.
- 924 Veen, I. van der, Weijers, D., Dijkers, A.L.C., Hornstra, L. & Peetsma, T.T.D.
Een praktijkreviewstudie naar het motiveren van leerlingen met verschillende prestatieniveaus en sociale en etnische achtergrond.
- 923 Roeleveld, J., Karssen, A.M., Ledoux, G.
Samenstelling van de klas en cognitieve en sociaal-emotionele uitkomsten.
- 922 Boogaard, M., Bollen, I., Dijkers, A.L.C.
Gastouderopvang in West-Europese landen.
- 921 Ledoux, G., Eck, E. van, Heemskerk I.M.C.C., Veen, A., Sligte, H., m.m.v. Dijkers, A.L.C. en Bollen, I.
Impact van de Commissie Dijsselbloem op onderwijsbeleid.
- 920 Veen, A., Fukkink, R., Gevers Deynoot-Schaub, M.J.J.M., Heurter, A.M.H., Helmerhorst, K., Bollen, I.
Pedagogische kwaliteit gemeten in peuterspeelzalen.
- 918 Veen, A., Daalen, M.M. van, Blok, H.
De Wet OKE. Beleidsreconstructie en implementatie in twaalf gemeenten.
- 917 Glauvé, M., Meijer, J., Breetvelt, I., Felix, C.
Evaluatie training potentieel gewelddadige eenlingen (PGE).

Deze rapporten zijn te bestellen via: secr@kohnstamm.uva.nl
Voor meer informatie, zie: <http://www.kohnstamminstituut.uva.nl>